

\ EUPC koolituskursuse vahehindamine

Tellija

Tervise Arengu Instituut
Paldiski mnt 80, 10617, Tallinn

Pakkuja

Civitta Eesti AS
Lõõtsa 8, 11415 Tallinn
Riia 24a, 51010 Tartu

ARUANNE

15.aprill 2024

Analüüsi tegi Tervise Arengu Instituudi tellimusel Civitta Eesti AS.

Uuringu autorid:

Annette Schultz

Vadim Konov

Kerttu-Liis Kõks

Kadri Arrak

Piia-Viks Binsol

Täname kõiki intervjuudel osalenuid ning Tervise Arengu Instituuti sisuka kaasamõtlemise ja aktiivse panustamise eest.

Viitamine: Schultz, A., Konov, V., Kõks, K-L., Arrak, K., Viks-Binsol, P. (2024). EUPC koolituskursuse vahehindamine. Civitta Eesti AS.

Aruanne viidi ellu Norra toetusest 2014-2021 rahastatud projektist „Rahvatervise valdkonna võimekuse ja kompetentside suurendamine kohalikes omavalitsustes“.

SISKORD

1. VAHEHINDAMISE KOKKUVÕTE.....	4
2. SUMMARY	8
3. ENNETUSPOLIITIKAST ÜLDISELT.....	12
4. EUPC KOOLITUKURSUSE TAUST.....	14
5. EUPC KOOLITUKURSUSE VAHEHINDAMISE EESMÄRK	16
6. EUPC KOOLITUKURSUSE OLULISUS JA SIHTRÜHM	17
6.1. Koolituskursuse korraldamine ja tellimine	17
6.2. Koolituskursusel osalemine.....	18
6.3. Koolituskursuse osalejate motivatsioon	20
6.4. Koolitusrühma ülesehitus	22
7. EUPC KOOLITUKURSUSE TULEMUSED JA SEOTUD TEGURID.....	25
7.1. EUPC Koolituse oodatavad väljundid	25
7.2. EUPC koolituskursuse sisu ja osalejate varasem arusaam ennetusest.....	26
7.3. EUPC koolituskursuse kasu ja praktiline väärtus	27
7.4. Koolituskursusel omandatud teadmiste ja oskuste rakendamist mõjutavad tegurid	32
7.5. EUPC koolituskursuse kasu võimendamine	33
8. EEL- JA JÄRELKÜSIMUSTIKE TULEMUSED.....	37
9. VAHEHINDAMISE METOODIKA.....	40
10. LISAD	42
10.1. Vestluskava osalejatele	42
10.2. Vestluskava Tellijatele ja koolituskursuse korraldajatele	44
10.3. Vestluskava koolitajatele	46

1. VAHEHINDAMISE KOKKUVÕTE

Käesoleva vahehindamise eesmärgiks oli uurida EUPC koolituskursusel osalenute koolituskursuse tajutud kasu, praktilisust ja asjakohasust.

Vähene tõenduspõhine töö ennetusvaldkonnas ning populaarsete, kuid tulemusteta ennetustegevuste läbiviimine ja nende rahastamine on Eestis jätkuvalt suureks probleemiks. Riiklikul tasandil puudub ennetustöös süsteemsus, mistõttu erinevate sidusrühmade teadlikkus tõhusatest ennetusmeetmetest on kasin. Kõikide uuringus osalenud sihtrühmade hinnangul on Eesti ennetusvaldkonnas vaja ühtset arusaama ennetuse põhimõtetest, suuremat süsteemsust ja rohkem teaduspõhiseid tegevusi. Seetõttu on intervjueeritavate hinnangul EUPC koolituskursuste tellimine ja korraldamine valdkonna arengu mõttes kriitilise olulisusega.

EUPC koolituskursuse tellijate/korraldajate esmaseks eesmärgiks on olnud suurendada nende inimeste osakaalu, kes oleksid samas informumis ja jagaksid sarnaseid põhimõtteid ennetusest. Kuna tegemist on akrediteeritud koolitusega, annab see tellijatele/korraldajatele kindlustunde selle kõrges kvaliteedis, järjepidevuses ning koolitajate pädevuses. Uuringus osalenute hinnangul on nõudlus EUPC koolituse järele suurem kui Tervise Arengu Instituut hetkel pakkuda suudab, mis kinnitab seda, et EUPC koolituskursus on ennetusvaldkonnas hinnatud.

EUPC koolituskursuse peamiseks sihtrühmaks on arvamusiidrid, poliitikakujundajad ja otsustajad, kuna need sihtrühmad saavad mõjutada kohaliku ja riigi ennetussüsteemi arengut kõige enam. Samas ei ole juhtide sihtrühma viiepäevasele koolitusele lihtne kaasata. Teisalt, arvamusiidri mõiste defineerimine võib teinekord keeruliseks osutada, kuna kohalikul tasandil võivad liidriteks kujuneda inimesed, kes oma ametinimetusest ei tohiks koolituskursuse sihtrühma kuuluda. Kuna Eesti ennetusvaldkonnas ei ole piisavalt koolitusi, mis pakuksid ennetusalaseid baasteadmisi, siis on tellijad/korraldajad, vaatamata EUPC ametlikule sihtrühmale, hea meelega koolitustele saatnud valdkonda alles sisenenud spetsialiste kui praktikuid, kes tegelevad ennetusvaldkonna küsimustega igapäevaselt.

Sellest tulenevalt võiks intervjueeritute hinnangul koolituskursusel olla vähemalt kolm erinevat versiooni, mis on suunatud erinevatele sihtrühmadele. Otsustajatele lühem (nt kahepäevane nõ *crash course*) ja strateegiliselt läbimõeldum versioon, spetsialistidele käitumuslike sekkumiste ja nende tehnikatele keskenduv versioon ning ülikoolides baasteadmisi andev koolituse versioon.

Osalejate koolituskursusele jõudmine varieerub suuresti. Osad peavad koolituse läbima nõ kohustuslikus korras enne uuele ametipositsioonile asumist, osadele pakutakse koolituskursusel osalemist tööandja või TAI poolt, mõni peab koolituskursusele minema, et esindada oma organisatsiooni, mõni on koolituskursusest juhulikul kuulnud või läinud koolitusele mõne oma kolleegi asemel. Kuna viise, kuidas osalejad on siiani EUPC koolituskursusele jõudnud on väga palju, siis sageli on koolitajate sõnul keeruline ette prognoosida, kes lõpuks koolitusel osalevad. Sarnast aspekti tõid välja koolituse tellijad/korraldajad, kelle sõnul on koolitusrühma kokku kutsumine sageli keerukas ja ettearvatu.

Leidus osalejaid, kes esialgu kõhklesid, kas koolituskursusel osaleda või mitte, peamiselt seetõttu, et koolituse pealkiri ja sisukirjeldus viitavad tugevalt uimastiennetusele, mis ei pruugi kõiki ennetusvaldkonnas töötavaid inimesi kohe kõnetada. Siinkohal kõlas osalejate fookusgrupis soovitus muuta koolituse pealkirja, et koolituse sisu (universaalne ennetus) tuleks paremini välja.

Peamiselt olid osalejate ootused seotud baasteadmiste omandamisega ning süsteemse, põhjaliku ja teaduspõhise ennetustöö mõistmisega. Pikema staažiga valdkonnas tegutsejad soovisid koolituse tulemusel saada nõ praktilisi tööriistu ja abi tegevuskavade koostamisel, mis tegelikult ei ole antud koolituskursuse otseseks eesmärgiks. Sellest tulenevalt olid pikema staažiga koolitusel osalenud ka

koolituskursuse praktilise väärtuse osas kriitilisemad, samas kui alles valdkonda sisenejad ja väiksema kogemusega osalejad pidasid koolituskursust enamasti praktiliseks. Kuigi enamasti on koolitusel osalenud spetsialistid koolitusega väga rahule jäänud, siis kuna koolitus on eelkõige suunatud pigem juhtide tasandile, siis sageli jäid juhtidele suunatud teemad spetsialisti tasandile võõraks (nt tegevuste hindamine jms teemad).

Osalejate motivatsioon oli üldiselt kõrge, kuid sõltus väga tugevalt iga inimese varasemast kogemusest, isikuomadustest, huvist teema ning koolituse vastu üldiselt. Inimesed, kes sattusid koolitusele nõ kohustuslikus korras olid esialgu vähem motiveeritud. Inimesed, kellele on teema südamelähedane või kelle igapäevatööks on ennetusalaste praktiliste küsimuste lahendamine ning need, kes otsisid koolituse üles ning leidsid võimaluse osaleda, olid kõrgelt motiveeritud koolituskursusel osalema. Intervjuudes osalenud koolitajate hinnangul võib EUPC koolitusel osalenute motivatsiooniga seotud tegurid jagada kaheks. Esimesed tegurid on seotud individuaalse erialase võimekuse tõstmisega ning enda teadmiste pagasi täiendamisega. Teine pool motivatsioonist on kohtuda ning tutvuda sarnastel ametipositsioonidel olevate inimestega.

Läbiviidud intervjuude põhjal saab väita, et olenevalt grupi koosseisust on koolitusest saadav praktiline kasu ja mõju osapoolte vahelisele koostööle erinev. Segagrupid ja paikkonna grupid soodustavad rohkem osapooltevahelise koostöö tekkimist ning paikkonna- ja asutusepõhised grupid toovad suuremat praktilist kasu koolituskursusel osalenutele. Seega hästi kokku pandud paikkonna grupist on saadav praktiline kasu kui mõju koostööle suurimad.

Osalejad, kelle varasemad teadmised olid tagasihoidlikud või puudulikud, said koolituskursuselt arusaama ennetusest ja selle toimimisest suuremas süsteemis. Osalejad, kes ei olnud varasemalt ennetustööga kokku puutunud ning kelle puhul vastav koolitusvajadus tekkis seoses uue töökohaga, leidsid, et koolitus aitas tõenäoliselt ära hoida ebatõhusate tegevuste rakendamist ja nõ töökohal jalgratta leiutamist. Mitmed osalejad, kellel varasemad teadmised ennetusest olid juba enne koolitust üsna põhjalikud, said enamasti kinnitust, et juba läbiviidavate praktikate osas liigutakse õiges suunas.

Sageli juhtus aga, et koolitusel osalenute senised arusaamad ennetustööst muutusid olulisel määral ja seda, sõltumata sellest, kas osaleja oli väga pika ennetusvaldkonna staažiga või väiksema staažiga. Enamasti ilmnes, et seni efektiivseks peetud tegevused ei ole tegelikult jätkusuutlikud ega tõhusad, on ajale jalgu jäänud või isegi ekslikud, nt hirmutamise, endiste narkomaanide ja politseinike loengud koolides või narkokoera tutvustamine noortele. Ka koolitajad ise on märganud, et mõnes grupis toimus koolituse käigus osalejate mõtteviisi radikaalne muutumine, mis ei ole inimese jaoks sageli kerge ja nõuab suurt eneseületamist.

Üldjoontes hinnati läbitud EUPC koolituse kasu pigem suureks ja seda nii koolitajate, tellijate/korraldajate kui osalejate endi hinnangul. Uuringus osalenud töid EUPC koolituse kasudena välja kõige sagedamini isiklike ennetusalaste teadmiste paranemist ning algteadmiste omandamist. Laiemalt nähti suure kasuna ennetuse valdkonnasisese ühise arusaama ja keele tekkimist. Koolituskursus soodustas valdkonnas süsteemsemat mõtlemist ja oskust märgata ja luua seoseid, nt vanema rolli suurem teadvustamine jms. Uuringus osalejad hindasid koolituskursuse kasulikuks, rõhutades selle süsteemsust, läbiviimise professionaalsust ning sisukust. Ühtede jaoks oli EUPC koolitus esimeseks võimaluseks tutvuda ennetuse põhiprintsiipidega ja saada alusteadmised valdkonnast, sh ennetusmeetmetest, tehnikatest ja teaduspõhistest lähenemistest, aga ka saada aru ennetustöö toimimisest, mahust ja valdkonna prioriteetidest. Teiste jaoks oli koolitus üle pika aja tugev valdkonnapõhine täiendõpe, mida ennetusvaldkonnas sageli ei ole. Kuna ennetusvaldkond on pidevas muutumises, vajavad ka pikalt valdkonnas tegutsenud spetsialistid ja juhid rohkem viimase aja teemadega kursis hoidmist, muidu on oht jääda nõ oma mulli sisse kinni.

Kuigi spetsiifilised kasutegurid erinesid iga osaleja puhul personaalselt, oli läbivateks väljatoodud kasuteguriteks enesekindluse tekkimine ennetustegevuste planeerimisel ja elluviimisel, uute teadmiste ja

oskuste omandamine tõhusast ja süsteemsest ennetustööst, praktilised koolitusmaterjalid, sh mudelid ja teooriad jne, mille juurde saab vajadusel tagasi pöörduda, uued vaatenurgad teistelt valdkonna inimestelt ning koostööpartnerite parem mõistmine. Oluline väärtus oli ka praktilistel grupitöödel, mille käigus mõtestati ja kinnistati õpitut ning saadi uusi ideid, nt kuidas maakondlikke plaane või tegevuskavasid üles ehitada. Üldiselt aktiivõppe formaati kiideti, mis sunnib pidevalt kaasa mõtlema ja mille kasutegur on seda suurem, mida rohkem inimene ise sellesse panustab. Kindlasti oli koolituskursusest kasu ka koostöös kolleegidega, kuna enam ei pea tööd alustama ennetuse põhiprintsiipide selgitamisega, vaid saab kohe tööga pihta hakata. Lisaks mainisid mitmed koolitusel osalenud, et nad said kaasa oskused oma seisukohti kaitsta tuginedes teaduspõhistele materjalidele.

EUPC koolituskursust hinnati kõikide uuringus osalenud sihtrühmade poolt enamasti praktiliseks ja asjakohaseks, kuna koolituskursus arendab süsteemset mõtlemist ja suutlikkust otsuseid langetada. Küll aga sõltub koolituskursuse asjakohasuse ja praktilisuse tajumine suuresti osaleja taustast ja ootustest koolituse väljundite osas.

Enamasti hinnati koolituskursuse käigus koolitajate poolt jagatud materjale kõrgelt, eeskätt Ennetuse käsiraamatut, sh selle veebiversiooni, aga ka slide, mille juurde on hea aeg-ajalt ise tagasi tulla või mida soovitada teistele, nt praktikantidele, uutele kolleegidele, õpetajatele jne.

Koolituskursuse käigus tutvustatakse osalejatele asjakohaseid mudeleid ja teooriaid, mida mitmed koolitusel osalenud on ka aktiivselt oma tegevuste planeerimisel ja elluviimisel rakendanud, nt ennetusmudel, eesmärkide sõnastamise mudel, riski- ja kaitsetegurite nimekiri jne.

Koolituse tulemusel on mitmed organisatsioonid ning asutused muutnud oma lähenemist ennetustegevuste planeerimisel ja läbiviimisel ning muutused igapäeva töös on juba märgatavad. Asutustes vaadatakse üle protsesse ja tegevusi, töö on muutunud strateegilisemaks, analüütilisemaks. Varasemate ühekordsete tegevuste asemel on püütud leida süsteemsemaid projekte ning programme, millel on pikaajalisem mõju. Üha rohkem planeeritakse ennetustegevusi teaduspõhistest printsiipidest lähtuvalt. Ka Tervise Arengu Instituudi esindaja tõi välja, et viimasel ajal on asutuste tegevuskavades näha rohkem hindamisi, kaardistusi, analüüsivategevusi jms.

Koolitajate hinnangul on koolitusest kõige suuremat kasu saanud eelkõige need, kes alles alustasid tööd ennetusvaldkonnas.

Üks olulisemaid tegureid, mis mõjutab koolitusel saadud teadmiste ja oskuste rakendamist, on osaleja töökoha ning piirkonna inimeste teadlikkus ennetustööst. Sarnase mõttemaailmaga inimestega koos töötamine soodustab teadmiste rakendamist, sest siis on muutuste elluviimine lihtsam, tulemuslikum ja efektiivsem. Oluliseks teguriks ennetustegevuste elluviimisel on asutuse eelarvelised võimalused ja prioriteedid. Uute oskuste ja teadmiste rakendamist soodustab koolituskursusel räägitud seostamine oma igapäevatööga ning võimalus koolitusejärgselt võimalikult kiiresti omandatud teadmisi praktikas rakendada. Et koolitusel saadud uusi teadmisi oleks võimalik rakendada, on väga oluline, et ennetajale oleks ennetustegevusteks eraldatud aeg, et tegevusi planeerida ning hiljem rakendada. Oluliseks teguriks ennetustegevuste planeerimisel ja elluviimisel on ka teadmiste jagamine nii organisatsiooni siseselt kui võrgustikes, samuti koostöö teiste osapooltega ning mõistmine, et kõiki tegevusi ei pea tegema üksi. Juba elluviidud ennetustegevuste analüüsimine, nt mõju-uuringud, järelhindamised annavad samuti hea ülevaate, kas ennetustegevustega liigutakse õiges suunas. Samuti hindasid mõned osalejad, et ennetustööd saaks edukamalt ellu viia kui riiklikult oleks ennetustöö prioriteetsem.

Kuna nõudlus koolituste järele on suurem kui koolituste pakkumine, siis koolitajate sõnul aitaks koolituskursuse kasu võimendada osalejatele osalemiseks eeltingimuste seadmine, kuna teemale valmisoleku ja vastuvõtlikkuse tõstmine juba koolituse ajal on liiga ressursimahukas.

Mitmetes osalejate ja koolitajate intervjuudes toodi välja, et koolituskursuse formaat vajaks ülevaatamist ja uuendamist. Ennetusvaldkond on pidevas muutumises ja seetõttu on vaja silma peal hoida aktuaalsematel teemadel ning vajadusel erinevate teemade käsitlemist uuendada (meedia teemad ja sotsiaalmeediaga seonduv jms). Samuti on viimaste aastatega oluliselt arenenud koolitamise praktika ning disain, kus turule on tulnud erinevad interaktiivsed veebipõhised lahendused (nt MIRO tahvlid jms). Koolitajate intervjuus käidi välja mõte, et ka slaidide puhul võiks süsteemset paremini läbi mõelda, et sisu oleks osalejatele veelgi lihtsamini arusaadavam. Intervjuudes mainiti, et koolituskursus võiks olla ka e-kursuse formaadis, kus saab hõlpsasti erinevaid mooduleid järele vaadata. Ideaalis võikski koolituskursus olla kombinatsioon e-õppes ja kontaktõppes, mis teeb tööaja planeerimise lihtsamaks ja aitab säästa aega koolituskursuse toimumiskohta liikumise arvelt.

Uuringus osalenute, eelkõige koolitajate, hinnangul tuleks EUPC koolituskursusest saadava kasu võimendamiseks vaadata üle koolituskursuse käigus käsitletavat teemat ja vajadusel neid kaasajastada. Olenevalt grupi koosseisust ja sihtrühmast, peaks koolitajatel olema paindlikkust otsustada, milliseid teemasid koolitusel põhjalikumalt käsitleda ja millised üldse välja jätta. Samamoodi peaks koolitajatele jääma paindlikkus ka grupitööde läbiviimisel.

Suurim tugi EUPC koolituskursuse osalejatele koolituskursuse järgselt oleks see kui üleriigiliselt oleks paigas ennetuse strateegia, sel juhul ei peaks iga maakond ise nuputamise, kuidas ja millist lähenemist oma piirkonnas rakendada. Küll aga on juba praegu koolituse läbinutel võimalik nõu saamiseks pöörduda oma maakonna terviseedendaja poole. Maakondade terviseedendajad, aga ka kõik teised soovijad saavad oma küsimustega pöörduda Tervise Arengu Instituudi poole, mida on ka üsna sageli kasutatud, kuid mida koolituste lõpus otseselt nõ välja ei reklaamita.

Kõikide sihtrühmade intervjuudes oldi aga üksmeelel, et koolitusjärgne tugi on koolitusel osalenule ülimalt oluline. On see siis jätkukoolituse, praktika juhendamise, mentorluse või õpiringi nimetuse all. Intervjuudes toodi korduvalt välja, et EUPC koolituse üheks suurimaks väärtuseks oli uute kontaktide loomine, seetõttu võiks koolituse läbinud juhtide ning spetsialistide nimekiri olla kõikidele koolitusel osalenutele kättesaadav.

2. SUMMARY

The objective of this interim assessment was to explore the perceived benefits, practicality, and relevance of the EUPC training course attended by participants.

The lack of evidence-based work in the field of prevention and the continuation of popular, yet ineffective preventive activities and their funding remain significant issues in Estonia. At the national level, there is a lack of systematicity in prevention work, leading to a poor awareness of effective prevention measures among various stakeholders. According to all target groups involved in the study, there is a need for a unified understanding of prevention principles, greater systematicity, and more evidence-based activities in the prevention field in Estonia. Therefore, according to the interviewees, commissioning and organizing EUPC training courses are of critical importance for the development of the prevention field in Estonia.

The primary goal of EUPC training course commissioners/organizers has been to increase the proportion of individuals who share similar principles of prevention and are in the same information space. As EUPC is an accredited prevention training, it provides commissioners/organizers with confidence in its high quality, consistency, and the competence of the trainers. According to the participants in the study, there is greater demand for EUPC trainings than the National Institute for Health Development is currently able to provide, confirming that the EUPC training course is valued in the prevention field.

The main target audience for the EUPC training course is opinion leaders, policymakers, and decision-makers, as these groups can influence the development of local and national prevention systems the most. However, it is not easy to involve leaders in a five-day training course. Furthermore, defining who is an opinion leaders can sometimes be challenging, as at the local level, individuals who should not belong to the target group of the training course may emerge as local leaders. Since there are not enough training courses in Estonia that provide basic knowledge of prevention, commissioners/organizers are willing to send specialists and practitioners who have recently entered the field of prevention to training, despite the official target group of EUPC.

Therefore, the training course could have at least three different versions targeted at different audiences: a shorter version for decision-makers (e.g., a two-day crash course) with strategically considered topics, a version for specialists focusing on behavioural interventions and appropriate techniques, and a version providing basic knowledge of prevention at universities.

The arrival of participants at the training course varies greatly. Some must attend the training as a requirement before starting a new position, while others are offered participation in the training course by their employer or by the National Institute for Health Development. Some must attend the training course to represent their organization, while others have heard about the training course by chance or have attended instead of a colleague. Since there are many ways in which participants have ended up at the EUPC training course, it is often difficult for trainers to predict who will ultimately participate in the training. Similarly, training commissioners/organizers highlighted the complexity and unpredictability of assembling the training group.

There were participants who initially hesitated to attend the training course primarily because the title and the description of the training strongly referred to drug prevention, which may not immediately appeal to all individuals working in the prevention field. Participants in the focus groups recommended changing the title of the training course to better reflect its actual content (universal prevention).

Participants' expectations were mainly related to acquiring basic knowledge and understanding prevention work that is systematic, in-depth, and evidence based. Those with longer experience in the field wished to acquire practical tools and assistance in developing action plans as a result of the training, which is not the direct objective of the training course. Therefore, participants with longer experience were more critical of the practical value of the training course, whereas those who were just entering the field or had less experience mostly considered the training course practical. Although, most specialists who participated in

the training course were very satisfied with it, since the training is primarily aimed at leaders, topics aimed at leaders often remained unfamiliar to specialists (e.g., activity evaluation, etc.).

Training course participants' motivation was generally high but varied greatly depending on each individual's previous experience, personality traits, interest in the topic, and interest in the training course in general. People who attended the training course out of obligation were initially less motivated. Those for whom the topic is close to their hearts or whose daily work involves solving practical prevention issues, as well as those who actively sought out the training and found a way to participate, were highly motivated to attend the training course. According to the trainers interviewed, the factors related to the motivation of participants in the EUPC training course can be divided into two categories. The first category is related to increasing individual professional capabilities and enrich one's knowledge base. The second part of the motivation is to meet and get to know people in similar positions.

Based on the conducted interviews, it can be said that depending on the composition of the group, the practical benefit obtained from the training course and an impact on cooperation between parties vary. Mixed and regional groups promote the emergence of more interparty cooperation, while regional- and institution-based groups provide greater practical benefits to participants in the training course. Therefore, well-constructed regional groups provide the greatest practical benefit and positive impact on cooperation.

Participants with modest or inadequate previous knowledge gained an understanding of prevention and its functioning in a larger system from the training course. Participants who had not previously been involved in prevention work and for whom the need for such training arose due to a new job found that the training probably helped prevent the implementation of ineffective activities and the reinvention of the wheel in the workplace. Several participants, whose previous knowledge of prevention was quite extensive even before the training, mostly found confirmation that the practices already being implemented are moving in the right direction.

However, it often happened that the understanding of prevention work of participants in the training course changed significantly, regardless of whether the participant had extensive or limited experience in the prevention field. In most cases, it appeared that activities previously considered effective are not actually sustainable or efficient, have become outdated, or are even wrong, such as scare tactics, lectures by former drug addicts and police officers in schools, or introducing drug-sniffing dogs to young people. Trainers themselves have also noticed that in some groups, there was a radical change in the mindset of participants during the training course, which is often not easy for individuals and requires significant self-overcoming.

In general, the benefits of the completed EUPC training course were mostly rated as significant by both trainers, commissioners/organizers, and participants themselves. The participants in the study most commonly cited personal improvement in prevention-related knowledge and the acquisition of basic knowledge as benefits of the EUPC training course. A broader benefit was seen in the emergence of a common understanding and language within the prevention field. The training course promoted more systematic thinking in the field and the ability to notice and create connections, such as a greater awareness of the role of parents, etc.

The participants assessed the benefit of the completed training course as useful, emphasizing its systematic nature, professional conduct, and high-quality content. For some, the EUPC training course was the first opportunity to become acquainted with the basic principles of prevention and to gain fundamental knowledge about the field, including prevention measures, techniques, and evidence-based approaches, as well as to understand how prevention work functions, its scope, and the priorities of the field. For others, the training was a strong field-specific further education after a long time, which is often lacking in the prevention field. As the prevention field is constantly evolving, specialists and leaders who have been in the field for a long time also need to stay more informed about current topics; otherwise, there is a risk of becoming entrenched in their own so-called bubble.

While the specific benefits varied individually for each participant, the overarching benefits highlighted included the development of confidence in planning and implementing preventive activities, acquisition of new knowledge and skills from effective and systematic preventive work, practical training materials, including models and theories, which can be revisited as needed, new perspectives from other professionals in the field, and a better understanding of why certain preventive activities have not yet been addressed. Significant value was also placed on practical group work sessions, where learning was consolidated, new ideas were generated, for example how to develop regional plans or action plans. Overall, the active learning format was praised for its ability to stimulate continuous engagement, with benefits increasing as individuals contributed more actively. The training course had an impact on collaboration with colleagues since it eliminates the need to start work by explaining the basic principles of prevention and allows immediate engagement in tasks. Additionally, several participants mentioned that they acquired skills to defend their viewpoints basing on evidence-based materials.

The EUPC training course was mostly evaluated as practical and relevant by all target groups involved in the study because it fosters systematic thinking and decision-making skills. However, the perception of the course's relevance and practicality largely depends on the participant's background and expectations regarding the outcomes of the training.

The materials provided by the trainers during the course were generally highly rated, especially the Prevention Manual and its web version, as well as the slides, which can be revisited independently or recommended to others, such as interns, new colleagues, or teachers.

During the course, participants are introduced to relevant models and theories, which several participants have actively applied in planning and implementation of preventive activities, such as prevention model, goal-setting model, and the lists of risk and protective factors.

As a result of the training, several organizations and institutions have changed their approach to planning and implementing preventive activities, and changes in everyday work are already noticeable. Processes and activities in institutions are being revised, work has become more strategic and analytical. Instead of one-off activities, efforts are being made to find more systemic projects and programs with longer-term impacts. Preventive activities are increasingly being planned based on scientific principles. Additionally, a representative of the National Institute for Health Development mentioned that recent activity plans of institutions show more evaluations, mappings, analytical activities, etc.

According to trainers, those who are just starting their work in the prevention field have benefited the most from the training.

One of the most important factors affecting the implementation of knowledge and skills acquired during training is the general awareness of preventive work among participants' colleagues and other people in the region. Working with like-minded individuals promotes the application of knowledge, making the implementation of changes easier, more efficient. The implementation of preventive activities also depends on the financial resources and priorities of the institution where one works. The application of new skills and knowledge is facilitated by linking the content discussed during the training to one's daily work and the opportunity to apply the acquired knowledge in practice immediately after the training. To ensure the application of newly acquired knowledge from training, it is essential for preventive workers to have allocated time for preventive activities, for planning activities, and later for implementation. Sharing knowledge internally within the organization and within networks, as well as collaboration with other stakeholders and the understanding that not all activities need to be done alone, are also important factors in planning and implementing preventive activities. The analysis of already implemented preventive activities, such as impact assessments and post-evaluations, also provides a good overview of whether preventive activities are moving in the right direction. Some participants mentioned that preventive work could be more successful if prevention work was more prioritized at the national level.

Since the demand for training exceeds the supply of training, according to trainers, setting prerequisites for participation would help amplify the benefits of the training course because increasing readiness and receptiveness to the topic during the training is too resource intensive. Several participants and trainers

mentioned in interviews that the format of the training course needs to be revised and updated. The field of prevention is constantly changing, so it is necessary to keep an eye on current topics and update the discussion of various topics as needed (media topics and topics related to social media, etc.). Additionally, in recent years, training practices and designs have significantly improved, with various interactive web-based solutions (such as MIRO boards, etc.) entering the market. Trainers suggested that slides could be even better thought out, from the system point of view, to bring more clarity for the participants.

Interviewees suggested that the training course could also be offered in an e-course format, allowing easy access to various modules. Ideally, the training course could be a combination of e-learning and face-to-face learning, making it easier to plan one's work time and spend less time traveling to the training venue. According to the participants, especially the trainers, to amplify the benefits of the EUPC training course, the topics covered during the course should be revised and updated if necessary. Depending on the composition of the group and the target audience, trainers should have the flexibility to decide which topics to cover more thoroughly during the training and which ones to omit entirely. Similarly, trainers should have flexibility in conducting group work sessions.

The greatest support for participants of the EUPC training course after completing the course would be if a national prevention strategy were in place, as in that case, each region would not have to figure out on its own how and what approach to implement in its region. However, even now, those who have completed the training can seek advice from their county health promoters. County health promoters, as well as all other interested parties, can also turn to the National Institute for Health Development with their questions, which is quite commonly used, although it is not directly advertised at the end of the training. However, all the target groups interviewed agreed that post-training support is extremely important for training participants. Whether it is continued training, practice guidance, mentoring, or study circles. It was repeatedly mentioned in interviews that one of the greatest values of the EUPC training was creating new contacts, so the list of trained leaders and specialists should be made available to all training participants.

3. ENNETUSPOLIITIKAST ÜLDISELT

Hoolimata kasvavast teadlikkusest uimastite tarbimise potentsiaalsetest ohtudest ja tagajärgedest, on uimastite kättesaadavus tänapäeva ühiskonnas lihtne ja nende tarbimine on laialt levinud. Uimastite tarbimine on sotsiaalselt mitteaktsepteeritav või ebaseaduslik tegevus, mistõttu on nende tarbimise levimuse uurimine keeruline. Isegi seaduslike uimastite, nagu nikotiin ja alkohol, puhul ei ole inimesed alati valmis andma täpset teavet tarbitud koguste või sageduse kohta.¹

Euroopa Liidus on ebaseaduslike uimastite pakkumine erinevate ainetüüpide puhul jätkuvalt kõrge. Hetkel on turul suhteliselt laialdaselt kättesaadavad mitmesugused uimastid, mis on sageli kõrge kangus- või puhtusastmega.² Üks olulisematest teguritest uimastite ja teiste sõltuvust tekitavate ainete tarbimise vähendamisel on nende ennetus. Uimastitarbimise ennetamise üldine eesmärk on lai: tagada laste ja noorte tervislik ja turvaline areng, et nad saaksid realiseerida oma andeid ja potentsiaali ning saada oma kogukonna ja ühiskonna panustavateks liikmeteks.³ Kitsamalt on uimastiennetuse eesmärk peatada või edasi lükata psühhoaktiivsete uimastite tarvitamine⁴.

Tõhus ennetustegevus hõlmab peamiselt laste ja noorte arengu, kaasatuse ning heaolu toetamist nii perekondades, haridusasutustes, kogukonnas kui ühiskonnas tervikuna. Hea ennetustöö toimub juba enne riskikäitumise ilmnemist.⁵ Uimastitarbimise vähendamiseks ning seotud terviseriskide ja üledooside ennetamiseks on oluline, et riik pühenduks tõhusale uimastipoliitikale, näiteks toimivad ennetusmeetmed, kättesaadav ravi, nõustamis-, toetus- ja rehabilitatsiooniteenuste süsteem ning järjepidev seire ja hindamine⁶. Tõhus ennetustöö aitab oluliselt kaasa laste, noorte ja täiskasvanute positiivsele kaasamisele oma peredesse ning oma koolide, töökohtade ja kogukondade tegevusse⁷.

Eesti ennetussüsteemi peetakse hetkel ebaühtlaseks ning arusaama ennetusest segaseks. Ennetusele lähenetakse sõltuvalt valdkonnast erinevalt ning lähenemised on enamasti aegunud⁸. Enamasti on Eestis ennetus juba tekkinud probleemsele olukorrale ja käitumisele reageerimine ning nende lahendamine, mitte ärahoidmine⁹. Samuti puudub süstemaatiline lähenemine riiklikul tasemel. Olemasolevad materjalid on ülevaatlikud raamdokumendid, mis kirjeldavad probleeme ning arengusuundasid, kuid ei ole piisavalt praktilised. Ekspertide hinnangul ei ole ennetus riiklikult olulisel kohal.¹⁰

Üks olulisemaid probleeme tänases ennetustöös on ebatõhusate meetmete jätkuv rakendamine ning propageerimine¹¹. Kuigi rahvusvaheliselt on tõestatud näiteks endiste narkomaanide poolt antud loengute, hirmutamise või pisteliste narkotestide vähest tõhusust või lausa kahjulikkust, jätkatakse nii Eestis kui välismaal nende lahenduste kasutamist¹². Näiteks oodatakse Eesti koolides politseilt jätkuvalt külastusi narkokoortega ning narkoloengute läbiviimist. Asjatundjate hinnangul jääb puudu süsteemsest lähenemisest ning otsitakse nõ lihtsaid lahendusi.¹³

¹ Tervise Arengu Instituut, 2023. Uimastite tarvitamise olukord Eestis. [Link](#)

² European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2024. European Drug Report 2023: Trends and Developments. [Link](#)

³ United Nations Office on Drugs and Crime, 2018. International Standards on Drug Use Prevention. [Link](#)

⁴ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2024. European Drug Report 2023: Trends and Developments. [Link](#)

⁵ Tervise Arengu Instituut, 2021. Uimastiennetus Eestis. [Link](#)

⁶ Tervise Arengu Instituut, 2023. Uimastite tarvitamise olukord Eestis. [Link](#)

⁷ United Nations Office on Drugs and Crime, 2018. International Standards on Drug Use Prevention. [Link](#)

⁸ Abel-Ollo & Streimann, 2017. Ennetuse õppekava rakendamine Euroopas. Eesti fookusgruppide kokkuvõte. [Link](#)

⁹ Siseministerium, 2021. Eesti narkopoliitika aastani 2030 valge raamat. [Link](#)

¹⁰ Abel-Ollo & Streimann, 2017. Ennetuse õppekava rakendamine Euroopas. Eesti fookusgruppide kokkuvõte. [Link](#)

¹¹ Streimann & Abel-Ollo, 2020. Kuidas parandada ennetuse kvaliteeti Eestis? [Link](#)

¹² United Nations Office on Drugs and Crime, 2018. International Standards on Drug Use Prevention. [Link](#)

¹³ Abel-Ollo & Streimann, 2017. Ennetuse õppekava rakendamine Euroopas. Eesti fookusgruppide kokkuvõte. [Link](#)

Probleemi põhjused on seotud sellega, et tõendatud tulemuslikkusega sekkumismeetmeid on turul vähe ning teadlikkus nende olemasolust samuti kõikuv. Ennetustegevuse tulemuslikkuse hindamine on aga keeruline, kuna enamik rahastusallikaid toetavad tegevuse elluviimist, mitte selle mõju hindamist.¹⁴ Samuti on piiratud mõtestatud ning tulemuslike sekkumismeetmete õppevõimalused. Asjatundjate hinnangul on ametnikud nõ üle koolitatud, kuid vahetult inimestega kokku puutuvate spetsialistide koolitusvõimalused on tagasihoidlikud. Teemakohane on näiteks õpetajakoolitus ja lastega kokku puutuvate inimeste koolitus. Palju mainitakse ka juhtumikorralduse õpet, st mida teha konkreetselt juba probleemiga kokku puutunud noortega.¹⁵

Ministeeriumidel puuduvad teadmised olemasolevatest õppeprogrammidest ja arusaam, millised teadmised on inimestega otseselt kokku puutuvatel spetsialistidel (sh mis materjalid ja tehnika on kasutusel jne)¹⁶. Lisaks sellele puudub täna riiklikult selge ülevaade milliseid, kui palju ning millistes keskkondades sekkumismeetmeid rakendatakse¹⁷.

Ebaühtlase ennetussüsteemi parandamiseks on Eesti Narkopoliitika Valges Raamatus¹⁸ seatud ennetustöö parandamiseks eraldi prioriteetne suund. Selle eesmärk on asendada projektpõhine ennetustöö süsteemse ja jätkusuutlikult rahastatud tegevusega. Määratud sihid on üsna ambitsioonikad ning jagunevad kolmeks suuremaks alamgrupiks:

- Kuidas tagame, et kõik valdkonnas kasutatud ennetussekkumised oleksid mõjusad?
- Kuidas jõuame mõjusa ennetustööga rohkemate inimesteni?
- Kuidas tagame ennetustöö spetsialistidele baas- ja täiendusõppe?

Eesmärkide saavutamise eest vastutavateks ministeeriumiteks on määratud Sotsiaalministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Siseministeerium ning Justiitsministeerium. Üldine põhimõte on saavutada süsteemne ning kvaliteetne ennetustöö. Selle saavutamiseks on oluline võtta vastu poliitiline otsus ning finantseerida süsteemset ennetustööd, jõuda valdkondade ülesele kokkuleppele, milliseid sekkumisi Eestile kohandada ning mida Eestis arendada ning lõimida ennetustöö põhimõtetest laste ja peredega töötavate spetsialistide, sealhulgas õpetajate, tugispetsialistide, lastekaitsetöötajate ja noorsootöötajate baaskoolitusse ning korraldada neile teemakohaseid täienduskoolitusi.¹⁹ Just viimasele aspektile peaks olulise panuse andma Euroopa ennetusõppekava koolituskursus (edaspidi ka EUPC).

¹⁴ Siseministeerium, 2021. Eesti narkopoliitika aastani 2030 valge raamat. [Link](#)

¹⁵ Abel-Ollo & Streimann, 2017. Ennetuse õppekava rakendamine Euroopas. Eesti fookusgruppide kokkuvõte. [Link](#)

¹⁶ *Ibid.*

¹⁷ Siseministeerium, 2021. Eesti narkopoliitika aastani 2030 valge raamat. [Link](#)

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ *Ibid.*

4. EUPC KOOLITUKURSUSE TAUST

2017. aastal kaardistati, kas ja mida praegu Euroopa riikide ülikoolides või täiendkoolitustel uimastiennetusest õpetatakse. Üks peamisi järeldusi oli, et ennetuskoolitus toimub praktikakeskkondades, mitte formaalse hariduse käigus. Leiti, et ennetustööle keskendub Euroopas kokku kaks magistriõppekava ning üks doktoriõppekava.²⁰ Samal aastal analüüsiti, kuidas ennetusõppekava sobitub Eesti oludesse²¹. Suhtumist UPC (EUPC eelkäija, millest arenes välja Euroopale kohandatud õppekava) koolitusse ning selle vajadust analüüsiti ennetusvaldkonnas töötavate kohaliku- ja riigitasandi otsusetegijate, poliitikakujundajate ja arvamusiidrite seas läbiviidud fookusgruppide abil. 2017. aastal korraldatud kohtumistel selgus, et kõrgema tasandi otsusetegijaid ei peeta uimastiennetuse koolituse sihtgrupiks. Tegeleda tuleks pigem õpetajate, meditsiinitöötajate ja politseiga. Koolitusel tuleks keskenduda huvikaitsele – kuidas ennetust erinevatele sihtgruppidele müüa. UPC koolituses nähakse kaasaegset, innovaatilist ja multidistsiplinaarset lähenemist, kus teooria on tugevalt seotud praktikaga.²²

Sisendit silmas pidades on Euroopa ennetusteadlaste konsortsium ELi rahastatud projekti (UPC-Adapt) raames kohandanud, tihendanud ja redigeerinud algselt üheksa nädalat hõlmava universaalse ennetuskava koordinaatorite sarja lühemaks sissejuhatavaks versiooniks Euroopa jaoks (EUPC). Koolitajate võrgustikku haldab Euroopa narkootikumide ja narkomaania seirekeskus (EMCDDA).²³

Ennetusõppekava on välja töötatud Ameerika Ühendriikide rahvusvahelisele narkootikumide ja õiguskaitse büroole (Bureau of International Narcotics and Law Enforcement Affairs). See põhineb ÜRO Narkomaania ja Kuritegevuse Büroo (UNODC) poolt koostatud rahvusvahelistel uimastiennetuse standarditel ja EMCDDA poolt koostatud Euroopa uimastiennetuse kvaliteedistandarditel.²⁴

EUPC koolituskursuse laiem eesmärk on standardiseerida ennetusväljaõpet ja täienduskoolitusi, et suurendada ennetusspetsialistide pädevust üle kogu Euroopa. Tänapäevased teadmised sellest, mis aitab ära hoida või vähendada vaimse tervise probleeme ja uimastite tarvitamist, vägivaldset ja õigust rikkuvat käitumist, koolikohustuse mittetäitmist jms on väga head, kuid suurem osa realselt ellu viidavatest tegevustest ei ole tulemuslikud ehk ei oma positiivset mõju inimese käitumisele. EUPC koolituskursuse fookus on suurendada toetumist teaduspõhisele käsitlusele ja lõpetada populaarsed, kuid tulemuseta või kahju toovad tegevused.²⁵

Programmi on rakendatud erinevates riikides, kuid ülevaade selle tulemuslikkusest või kasuteguritest on tagasihoidlik. Portugalis rakendati EUPC koolituskursust Ülikooli õppekavadesse ning sellest on valminud ka teemakohane hindamisraport²⁶. Koolitusel osales 10 ennetustöötajat ning see toimus veebipõhise õppena. Kursuse lõpetas seitse osalejat. Kõigil osalejate oli ennetuskogemus, kuid see oli nende esimene spetsiaalne ennetuskoolitus. Hindamise käigus selgus, et rakendamine on olnud oodatust keerulisem ja tõenäoliselt on selle taga järgmised põhjused:

- inimesed kalduvad arvama, et nad teavad ennetustegevusest kõike,
- uimastitarbimise ennetamine võib olla liiga kitsas valdkond,

²⁰ Henriques, S., Burkhart, G., Miovský, M., 2020. The first University E-learning Study Programme Based on the Adaption of the EUPC: Portuguese Implementation Study. [Link](#)

²¹ Terviseinfo, 2020. Euroopa ennetusõppekava (EUPC). [Link](#)

²² Abel-Ollo & Streimann, 2017. Ennetuse õppekava rakendamine Euroopas. Eesti fookusgruppide kokkuvõte. [Link](#)

²³ Streimann, K., Pertel, T., Vilms, T., Abel-Ollo, K. (2020). Ennetuse käsiraamat: sõltuvusainete tarvitamise ennetuse teaduslik käsitlus otsustajatele, arvamusiidritele ja poliitikakujundajatele. Kohandatud Euroopa ennetusõppekava (EMCDDA) põhjal. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

²⁴ Terviseinfo, 2020. Euroopa ennetusõppekava (EUPC). [Link](#)

²⁵ European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2024. European Drug Report 2023: Trends and Developments. [Link](#)

²⁶ Henriques, S., Burkhart, G., Miovský, M., 2020. The first University E-learning Study Programme Based on the Adaption of the EUPC: Portuguese Implementation Study. [Link](#)

- Portugalis ei peeta ennetustöö tegemiseks spetsiaalse kvalifikatsiooni omamist vajalikuks.

Toodi välja keelebarjääri probleemi. Seda näiteks koolituse kontekstis, kus materjalid olid enamasti ingliskeelsed ning osalejate keeletase ei olnud nende täielikuks mõistmiseks piisav. Probleemina märgiti ka üleüldist ennetustöö materjalide vähest kättesaadavust portugali keeles, mis takistab teadmispõhise ennetustöö rakendamist riigis, sest spetsialistidel pole millelegi oma töös toetuda.²⁷

Hispaania EUPC teemaline analüüs on üldisem ning toob välja Hispaania ennetusorganisatsioonide, akadeemiliste ringkondade ja üliõpilaste hinnangud uimastiennetusele riigis. Analüüs näitas, et lisaks teabe puudumisele on märkimisväärne probleem ennetustöös selle töötajaskonna vähene tunnustamine. Samuti puudub ühtne määratlus ennetustööga seotud spetsialistide vajalike teadmiste ja oskuste osas. Ei ole selge, milliste oskuste ja omadustega peaks ennetustööga tegelev spetsialist olema. Lisaks sellele tõdeti sarnaselt Portugali uuringuga, et teaduspõhise ennetustööga tegelemine ei ole üldlevinud ning lähtutakse tunnetuspõhisest teadmisest. Analüüs viitas, et Hispaanias on EUPC sarnase koolituse järele olemas selge vajadus. Koolituse sisu osas leiti, et sarnaselt Eestile on vajadus sügavuti ning laiapõhjaliselt kaasata laiem perspektiiv, mis arvestab uimastitarbimise rolli noorte kultuurilistes väärtustes ja sotsiaalsetes keskkondades (nt ööelu).²⁸

Eestis on Euroopa ennetusõppekava koolitusi, mille korraldaja on olnud Tervise Arengu Instituut (edaspidi ka TAI), läbiviidud aastast 2018. TAI pakutud koolituse sihtrühmaks on kohaliku, maakondliku ja riigitasandi arvamusiidrid, poliitikakujundajad ja otsustajad. Koolituse vorm toimib põhimõttel 2+1+2 päeva ning selle maht on 40 akadeemilist tundi. Iga koolituspäev kestab ligikaudu 7 tundi ning käsitleb spetsiifilist teemat ja valdkonda. Koolitusel osaleb korraga 15 kuni 20 osalejat. Koolitused toimuvad auditoorses õppevormis. Lisaks sellele on korraldatud ka e-õppe koolitusi, mis toimuvad kord nädalas 1.5h Zoomis, millele lisandub iseseisev töö Moodle kaudu. Koolitused on osalejatele tasuta.²⁹

Olemasoleva olukorra kaardistuse kokkuvõtteks saab öelda, et Euroopa Liidus laiemalt ning kitsamalt Eestis on uimastiennetuse käsitlus ebaühtlane ning korrapäratu. Samal ajal on uimastite tarbimine Eesti ühiskonnas suureks probleemiks ning üledoosidest põhjustatud surmade arv on kasvav trend. Kui 2016. aastal oli üledoosisurmade arv oli 112, siis 2019. aastaks langes see arv 27 peale. Paraku liikus surmade trend taas ülesse ning 2023. ületas viimase kaheksa aasta kõrgeima taseme, ulatudes 117 surmani.³⁰

Eksisteerib selge vajadus ennetuspoliitika ühtlustamiseks, mille aluseks on selgelt ning ühtselt defineeritud ennetustöö mõiste. Teadmise levitamise tööriistana nähakse erinevatele poliitikakujundajatele ning otseselt noortega töötavatele spetsialistidele suunatud õpet, sh koolitusi. Eestis on EUPC koolitustega alustatud aastast 2018. Lähtuvalt Narkopoliitikast aastani 2030³¹ on oluline mõista erinevate sekkumiste ning tegevuste tulemuslikkust. Seetõttu on oluline põhjalikult analüüsida ka läbiviidud koolituskursuste tajutud kasutegureid sihtrühmade lõikes.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Orte, C., Coone, A., Amer, J., Gomila, M. A., Pascual, B., 2020. Evidence-based Practice and Training Needs in Drug Prevention: the Interest and Viability of the European Prevention Curriculum in Prevention Training in Spain. [Link](#)

²⁹ Terviseinfo, 2020. Euroopa ennetusõppekava (EUPC). [Link](#)

³⁰ Murakas, 2024. Narkomaan uutest tapvatest ainetest: „Viimase kahe aastaga on surnud juba 25–30 tuttavat“. Postimees. [Link](#)

³¹ Siseministerium, 2021. Eesti narkopoliitika aastani 2030 valge raamat. [Link](#)

5. EUPC KOOLITUSKURSUSE VAHEHINDAMISE EESMÄRK

Alates 2018. aastast on Tervise Arengu Instituut Eestis läbi viinud 16 EUPC koolituskursust, milles on kokku osalenud 272 osalejat³².

Käesoleva vahehindamise eesmärgiks oli uurida koolituskursusel osalenute koolituskursuse tajutud kasu, praktilisust ja asjakohasust. Lisaks uuriti koolituskursuse tellijate ja korraldajate seisukohti ning koolituskursuse koolitajate arvamusi.

Vahehindamise läbiviimisel lähtuti eelkõige Tellija poolt sõnastatud uurimisküsimustest.

1. EUPC koolituskursuse sihtrühm ja seotus tulemustega

- a. Miks EUPC koolitust tellitakse või paikkonnas korraldatakse? Miks koolituskursusel osaletakse? Kuidas osalejad EUPC koolituskursusele satuvad, kuivõrd tajuvad nad ennast koolituse sihtrühmana?
- b. Millised sihtrühmad ja miks on rohkem või vähem motiveeritud kursusel osalema (nt spetsialist, ametnik, juht, otsustaja)?
- c. Millised sihtrühmad tajuvad EUPC koolituskursusel osalemisest enam ja millised vähem kasu?
- d. Kuidas on EUPC koolitusrühma ülesehitus (asutusepõhine, segarühm, kohaliku omavalitsuse meeskond jne) seotud õpitu hilisema kasutamisega igapäevatoos?

2. EUPC koolituskursuse tulemused ja seotud tegurid

- a. Kuidas EUPC koolituskursuse sisu haakub osalejate varasema arusaamaga ennetusest?
- b. Millised on osalejate ja koolitajate arvamused koolituskursuse asjakohasusest ja praktilisusest?
- c. Millist kasu või kahju on EUPC koolituskursusel osalenud ja nende töökohad/organisatsioonid saanud? Millised on tajutud muutused nende töös kas positiivses või negatiivses suunas?
- d. Milline on EUPC koolituskursuse võimalik kasu või kahju tellija, paikkonnas korraldaja ja koolitaja vaates?
- e. Kuidas sobitub EUPC koolituskursusel õpitu osalejate igapäevatoosse? Mida õpitust kasutatakse ja kuidas (nt tööriistad, mudelid, ennetustegevused)? Mida mitte? Kas ja milliste ennetustegevuste kasutamine on osalemise järgselt lõpetatud?
- f. Millised tegurid (isiklikud ja keskkondlikud) ja kuidas toetavad või takistavad saadud teadmiste kasutamist igapäevatoos?
- g. Kuidas ja kellel oleks võimalik täiendavalt toetada EUPC koolituskursusel õpitu rakendamist?

Lisaks võeti arvesse strateegilise dokumendi Eesti Narkopoliitika aastani 2023 ja Tervise Arengu Instituudi poolt väljaantud Ennetuse käsiraamatus kirjeldatud põhimõtteid. Andmekogumisele eelnesid sissejuhatavad intervjuud Tervise Arengu Instituudi ja Siseministeeriumi esindajatega.

³² Osalejateks loetakse need, kes on koolituse vähemalt 80% mahus läbinud.

6. EUPC KOOLITUSKURSUSE OLULISUS JA SIHTRÜHM

Järgnev peatükk kirjeldab lähemalt, miks on EUPC koolitus uuringus osalenute hinnangul oluline ehk miks koolituskursust tellitakse/korraldatakse ning miks võetakse sellest osa. Samuti on välja toodud uuringus osalejate hinnangud koolituskursuse sihtrühma osas ning selle osas, milliseid sihtrühmi peaks tulevikus veelgi rohkem kaasama.

6.1. KOOLITUSKURSUSE KORRALDAMINE JA TELLIMINE

EUPC koolituskursuse tellimise ja korraldamise vajadust tõukavad tagant ennetusvaldkonna üldised probleemid. Vähenes tõenduspõhine töö ennetusvaldkonnas ning populaarsete, kuid tulemusteta ennetustegevuste läbiviimine ja nende rahastamine on jätkuvalt probleemiks nii Eesti kui mujal Euroopas. Intervjueeritavate hinnangul on EUPC koolituskursuste tellimine ja korraldamine valdkonna arengu mõttes kriitilise olulisusega, sest riiklikul tasandil puudub ennetustöös süsteemne lähenemine, mistõttu erinevate sidusrühmade teadlikkus tõhusatest ennetusmeetmetest on kasin. Nii osalejad, koolitajad kui koolituste tellijad/korraldajad näevad, et Eesti ennetusvaldkonnas oleks vaja ühtset arusaama ennetuse põhimõtetest, suuremat süsteemsust ja rohkem teaduspõhiseid tegevusi.

„...uimasti teema on väga suur probleem ja tegelikult ei oska keegi sellega justkui midagi peale hakata./.../ On kuulda, et midagi võiks teha, aga no täpsemalt ei tea. Eks, et sellist segadust on päris palju.“

Koolitusel osaleja

Kuna uimastiprobleem on Eestis väga aktuaalne siis, sageli keskendutakse ennekõike probleemide lahendamisele ning tagajärgede likvideerimisele. Intervjueeritud valdkonna esindajad tunnevad, et selline lähenemine ei ole efektiivne. Olukorra parendamist soodustaks suurem osakaal sarnaselt mõtlemaid kaaslasti valdkonnas, keda hetkel ei ole veel piisavalt palju, kuigi viimaste aastatega on olukord märkimisväärselt paranenud, sh tänu EUPC koolituskursusele. Koolituste tellimine ja korraldamine aitab tuua ennetustööd rohkem esile ning rõhutada selle olulisust ning anda baasteadmised valdkonda sisenejatele. Koolitus on alus selleks, et alustada süsteemseid muutusi ennetusvaldkonnas.

Koolituse tellimise/korraldamise peamiseks ajendiks on soov tõsta teadmisi ennetusvaldkonnast ning tekitada asutuse või paikkonna sees ühtne arusaam teaduspõhisest ennetusest. Tihti on koolituse tellija/korraldaja ennetustöoga seotud inimene, kellel on endal vastav hariduslik taust ja/või pikem töökogemus ennetuses ning kes on ka ise EUPC koolituse läbinud. Kui asutusest või paikkonnas läbib koolituse vaid üks inimene võib selle kasutegur suuremas plaanis liiga väikeseks jääda, kuna uut mõtteviisi on keeruline kolleegideni viia.

„...väga ei taheta nagu lasta lahti nendest tegevustest ja väga ei saada aru, mis see nagu tõenduspõhine tegevus on ja miks me peaksime seda tegema...“

Koolituskursuse Tellija/Korraldaja

Seetõttu on EUPC koolitus kursuse tellijate/korraldajate esmaseks eesmärgiks on olnud suurendada nende inimeste osakaalu, kes oleksid samas informis ja jagaksid sarnaseid põhimõtteid ennetusest. Kuna tegemist on akrediteeritud koolitusega, annab see tellijatele/korraldajatele kindlustunde selle kvaliteedis, järjepidevuses ning koolitajate pädevuses.

Uuringus osalenute hinnangul on nõudlus EUPC koolituse järele suurem kui TAI hetkel pakkuda suudab, koolituskursusi võiks olla oluliselt sagedamini, et haarata suuremat osakaalu valdkonnas tegutsevaid inimesi. Nii on TAI poolt korraldatud koolituste ebasobiva ajakava tõttu, osad asutused leidnud rahalisi ressursse, et ise koolitus oma asutuse töötajatele tellida, sh välisvahendite toel, nt Norra projekti rahastusest.

6.2. KOOLITUSKURSUSEL OSALEMINE

EUPC KOOLITUSKURSUSE SIHTRÜHM

Lähtudes Ennetuse käsiraamatust on EUPC koolituskursuse sihtrühmaks peamiselt aramusliidrid, poliitikakujundajad ja otsustajad, kuna need sihtrühmad saavad mõjutada kohaliku ja riigi ennetussüsteemi arengut kõige enam. Samuti on neil suutlikkust tõmmata tähelepanu ennetustöö tähtsusele ühiskonnas ning mõjutada tegelikku ennetustegevust nii oma kogukonnas kui piirkonnas. Koolitus peaks täiendama juba põhjalike teadmistega inimeste kui vähem kogenud asjatundjate teadmisi.³³

Eestis on praktikas EUPC koolitus jõudnud lisaks poliitikakujundajatele ja otsustajatele sageli ka spetsialistideni, kes ennetusvaldkonna arengut ehk nii palju ei olegi võimelised mõjutama. Siin on mitmeid põhjuseid.

Ühelt poolt on raske koondada juhte ning otsustajad samal ajal üsna ajamahukasse koolitusse. Kuigi õppekava on originaalversiooniga võrreldes üheksa nädala pikkuse koolituse asemel korraldatud viiepäevaseks, on selle pikkus paljude osalejate jaoks jätkuvalt liiga mahukas. Koolituse tellijad/korraldajad tõid intervjuudes välja, et juhtide kaasamine koolitusse oli väga raske ja sageli see ka ei õnnestunud. Seetõttu tõid koolituste tellijad välja, et koolitus on jõudnud oodatust vähemate juhtideni, kuid seevastu haaranud laiemalt ringi ennetusvaldkonna inimestest.

Teiselt poolt on nii koolitajate kui osalejate sõnul keeruline defineerida aramusliidrite ning otsustajate tasandit. Aramusliidriks võib pidada ka kohaliku piirkonna aktivisti, korteriühistu esimeest kui kooli huvijuhti. Ennetustöö kui valdkond on uuringus osalejate arvates niivõrd kompleksne ning mitmekesine, seepärast mängivad erinevates keskkondades rolli erinevad inimesed.

Lisaks on Eesti turul suur vajadus ennetust puudutavate koolituste järele, siiani ongi Tervise Arengu Instituudi poolt läbiviidav EUPC koolitus olnud ainuke koolitus, mis pakub ennetusalaseid baasteadmisi ning kuhu tellijad/korraldajad hea meelega saavad valdkonda alles sisenenud spetsialiste, aga ka praktikuid, kes igapäevaselt tegelevad ennetusvaldkonna küsimustega, näiteks spetsialistid lastekaitstes, piirkonnapolitseinikud vms. See annab võimaluse probleemiga igapäevaselt tegelevatele inimestele otse allikast saada mitmekesist infot teaduspõhisest ennetusest, mille tulemusel võiks suurendada targemate, süsteemsemate ning kvaliteetsemate meetodite valimist.

Eelnimetatud tegurite koosmõjul ja tulemusel on EUPC koolituse esialgselt defineeritud sihtrühm laienenud, mis on kaasa toonud nii positiivseid kui negatiivseid tagajärgi. Positiivse tegurina saab välja tuua asjaolu, et teadmine teaduspõhisest ennetustööst on jõudnud erinevate tasanditeni otse koolitajatelt.

Samas võib hinnata, et koolitustel saadud kogemused ja teadmised liiguvad laiendatud sihtrühmast tulenevalt vähem tulemuslikult edasi. Kui esialgne eesmärk oli koolitada juhte ning otsustajaid, kes uue mõtteviisi abil reorganiseerivad oma valdkonna ennetustöö põhimõtteid, siis nende vähese osalemise tõttu võib see eesmärk jääda kas täitmata või saada vähesel määral täidetud. Spetsialisti tasandilt organisatsiooni hierarhias nõ ülespoole juhtkonnatasandile teadmiste ja praktikate viimine on oluliselt keerulisem kui vastupidi. Sama aspekti toodi välja ka koolitajate poolt.

KOOLITUSKURSUSELE JÕUDMINE

Osalejate koolituskursusele jõudmine varieerub suuresti. Osad peavad koolituse läbima nõ kohustuslikus korras enne uuele ametipositsioonile asumist, osadele pakutakse koolituskursusel osalemist tööandja või TAI poolt, mõni peab koolituskursusele minema, et esindada oma organisatsiooni, mõni on koolituskursusest juhulikulult kuulnud või läinud mõne oma kolleegi asemel. Kuna viise, kuidas osalejad on siiaani EUPC koolituskursusele jõudnud on väga palju, siis sageli on koolitajate sõnul keeruline ette

³³ Streimann, K., Pertel, T., Vilms, T., Abel-Ollo, K. (2020). Ennetuse käsiraamat: sõltuvusainete tarvitamise ennetuse teaduslik käsitlus otsustajatele, aramusliidritele ja poliitikakujundajatele. Kohandatud Euroopa ennetusõppekava (EMCDDA) põhjal. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

prognoosida, kes lõpuks koolitusel osalevad. Sarnast aspekti töid välja koolituse tellijad/korraldajad, kelle sõnul on koolitusrühma kokku kutsumine sageli keerukas ja ettearvamatu.

Mitmed osalejad on välja toonud, et koolituskursusel osalemine oli tugevalt seotud EUPC koolituse kõrge kvaliteedi ja seetõttu ka usaldusväarsusega. Osalejateni on jõudnud teiste osalejate positiivne tagasiside, mida täiendab omakorda koolitusele väljastatud akrediteering. Samuti teatakse, et koolitusele on tekkinud ootejärjekord, mis viitab suurele valdkonna huvile ja annab samuti positiivse tõe koolitusel osalemiseks.

Intervjuudes osalenud inimesed töid välja, et nad tajusid end koolituskursuse sihtrühmana, kas täielikult või osaliselt, sest vastasel juhul ei oleks nad koolitusest osa võtnudki. Kuna koolitus on suunatud pigem otsustajatele, arvamusiidritele ja poliitikakujundajatele, siis tekkis spetsialistidel sageli küsimusi selles osas, kas nad ikka on sobiv koolituse sihtrühm, ent täiendava info saamisel, leiti, et koolitusest võiks kasu olla ka spetsialisti tasandile. Hiljem mõned spetsialistid küll tunnistasid, et kuigi üldjoontes oli koolitusest väga palju kasu, just alustadmiste omandamisel, siis teemad, mis olid suunatud otseselt juhtidele ja otsustajatele, jäid spetsialistidele ja praktikutele kohati võõraks (nt tegevuste hindamine jms teemad). Leidis ka osalejaid, kes esialgu kõhklesid, kas koolitusel osaleda või mitte, peamiselt seetõttu, et koolituse pealkiri ja sisukirjeldus viitavad tugevalt uimastiennetusele, kuid inimese töökoht on seotud küll ennetustööga, aga mitte otseselt uimastiennetusega. Siinkohal kõlas osalejate fookusgrupis soovitus muuta koolituse pealkirja, et koolituse sisu (universaalne ennetus) tuleks paremini välja.

Koolitusele registreerunud inimeste ootused koolituse osas olid samuti varieeruvad. Suurem erinevus osalejate ootustes tuleb osalejate erinevast kogemusest ennetusvaldkonnas. Paljudel koolitusel osalenutel oli enne koolitust tagasihoidlik või hoopis puudulik haridus ja/või kogemus ennetustöö valdkonnas.

Peamiselt olid osalejate ootused seotud baastadmiste omandamisega ning süsteemse, põhjaliku ja teaduspõhise ennetustöö mõistmisega. Osalejatel oli soov ennetustööst ise paremini aru saada, sest turul leidub väga palju erinevaid ennetustegevusi, kuid nendes orienteerumine on väga keeruline. Materjalide puudulikkus, erinevate osapoolte erinevad arvamused ja teadmatus muudavad kvaliteetse ning ebakvaliteetse ennetustöö eristamise keeruliseks. Pikema staažiga valdkonnas tegutsejad soovisid koolituse tulemusel saada nõ praktilisi tööriistu ja abi tegevuskavade koostamisel, mis tegelikult ei ole antud koolituskursuse otseseks eesmärgiks.

Samuti oli ootuseks ka enda rolli mõistmine ning selle paigutamine ennetustöö raamistikku. Defineerides ennetustöö erinevate osapoolte rolli ning aidates spetsialistidel sellesse ennast paigutada, luuakse seeläbi eeldused süsteemse ning mitmetest osapooltest koosneva koostöö loomiseks. Iga osapool tajub seega oma rolli ning selle piire ehk tegevusi, mida saab teha ning määrab vastavalt realistlikud eesmärgid.

SIHTRÜHMAD, KEDA TULEKS TULEVIKUS ROHKEM KAASATA

Üldiselt hindavad nii tellijad/korraldajad, koolitajad kui osalejad, et koolitus peaks olema tugevalt suunatud juhtkonna tasandile. Seda nii avaliku sektori ennetusvaldkonna kujundamise ning rakendamise asutustes kui erasektori teenusepakkujate seas. Oluline on kaasata erinevaid osapooli, kes on seotud nii ennetustööga praktilisel tasandil kui neid, kes kujundavad eelarvet ning juhivad valdkonda strateegiliselt.

Spetsialistide kaasamisel lähevad arvamused osaliselt lahku. Osalejad tunnevad mõnevõrra rohkem, et koolitusega on vaja jõuda rohkem praktikuteni, nt õpetajate, noorsootööspetsialistide ning teiste sarnaste spetsialistideni, kes puutuvad laste ja noortega rohkem kokku.

Samas jäi intervjuudest kõlama, et juhtkonna tasandi kaasamine on kõige olulisem ning valdkonna arengu seisukohast efektiivsem. Osalejate hulgas toodi korduvalt välja ettepanek kaasata koolituskursusele direktoreid, kuid vastuargumendina leiti, et direktorite valmisolek osaleda võib olla madal, kuna koole püütakse pidevalt kaasata ka teistesse projektidesse ja koolitustesse. Samuti hinnati, et direktorite ning konkreetsete koolideni jõudmine võib olla antud koolituse mõttes liiga kallis, pikk ning ebaefektiivne, kuigi koolide madala teadlikkuse probleemi tunnetavad ning peavad oluliseks kõik osapooled.

„Koolid ennekõike, tunnetust, et kool tunnetaks ennetajana. Et siis kaoks ära see vale tellimine. Nii juhtkond, tugispetsialistid kui ka õpetajad.“

Koolitusel osaleja

“Mina soovitaksin kindlasti kõik omavalitsused ikkagi läbi koolitada need, kes on otsustajad. Sest ma ei usu väga sellesse, et üksikult pedagooge, kõikide ainete õpetajaid hakatakse koolitama.”

Koolitusel osaleja

Praktilises võtmes hindavad läbivalt nii koolitajad, osalejad kui koolituse tellijad/korraldajad, et täiendavalt on vaja kaasata kohalikke omavalitsusi ning sealset juhtkonna tasandit. Selgelt tuuakse välja ootus jõuda koolitusega volikogudeni ning teiste otsustavatel positsioonidel olevate inimesteni. Vajadust põhjendatakse asjaoluga, et kohalikud omavalitsused juhivad väga tugevalt kohalikku haridus- ja noorsootöö valdkonda, kuhu ennetustööga on vaja rohkem jõuda. Samal ajal napib just nendes valdkondades teaduspõhise ennetustöö teadmisi ning seal rakendatakse jätkuvalt ebatõhusaid ennetustegevusi. Kohaliku omavalitsuse juhtkond seab piirkonna strateegia ning juhib vastavat eelarvet, millest tulenevalt on vaja just nendeni tuua teadmised ennetustöö olulisusest, et jõuda reaalse muutusteni.

Koolitajate intervjuus räägiti EUPC koolituse materjalide integreerimisest kõrgkoolide õppekavadesse. Sama ettepaneku on esitanud ka osad koolituse tellijad/korraldajad ning osalejad. Selle lähenemise kasutegurina nähakse seda, et tööturule tulevad spetsialistid on vastava baasõppe omandanud juba kõrgkoolis ning seeläbi tõuseb kogu ühiskonnas ennetusalane teadlikkus. Sellele ettepanekule oponeeris vastu üks koolitajatest, kellel on kogemusi õppekavade koostamisega ning tema hinnangul ei oleks see tõhus, kuivõrd kooli keskkonnas omandatud teadmisi on oluliselt keerulisem panna praktikasse ning oma töökohal rakendada. Samas on nii koolitajate seas kui osalejate seas inimesi, kes on andnud EUPC koolitusmaterjalidele tuginedes loenguid kõrgkoolides. Kaks osalejat kaaluvad konkurentsi pakkumist EUPC koolituste pakkumisel.

Samuti toodi välja, et olenemata sihtrühmast, tuleks ühest asutusest korraga koolitada välja vähemalt mitu töötajat, kuna üksinda on koolitusel saadud teadmisi raske edasi viia. Juhul kui osalenuid on rohkem, on koolitustel saadud uusi mõtteviise oma asutuse juhtkonnale kui teistele kolleegidele julgem esitleda. Omavahel arutlemise aspekt on oluline ka õpitu kinnistamise seisukohast.

6.3. KOOLITUSKURSUSE OSALEJATE MOTIVATSIOON

Osalejate motivatsioon on üldiselt kõrge, kuid sõltub väga tugevalt iga inimese varasemast kogemusest, isikuomadustest, huvist teema ning koolituse vastu üldiselt. Inimesed, kes sattusid koolitusele nõ kohustuslikus korras olid esialgu vähem motiveeritud.

Inimesed, kellele on teema südamelähedane või kelle igapäevatöök on ennetusalaste praktiliste küsimuste lahendamine, olid kõrgelt motiveeritud koolituskursusel osalema. Samuti osalejad, kes ise otsisid koolituse üles ning leidsid võimaluse osaleda, olid oluliselt rohkem motiveeritud.

Osalejate motivatsioon oli selgelt seotud nende varasemate teadmistega. Need osalejad, kes olid ennetusest vähem teadlikud, olid küll motiveeritud, kuid nende ootused koolitusele olid tagasihoidlikumad. Samas osalejad, kes olid juba varasemalt ennetustööga kokku puutunud ja soovisid oma teadmisi täiendada, tundsid koolituse vastu suuremat huvi ja neil oli ka kõrgem motivatsioon osaleda. Sarnaselt täheldati ka pikaajalise töökogemusega spetsialistide algset kõrget motivatsiooni, kuid sageli see vähenes koolituse käigus. Peamiseks põhjuseks peeti liiga kõrgete ootuste seadmist, kus osalejad eeldasid, et koolitus täiendab nende juba olemasolevaid teadmisi, pakub praktilisi tööriistu ennetustegevuste planeerimisel, või koolituse tulemusel valmib konkreetne tegevuskava. Mõningatel juhtudel jäi koolituse sisu nende ootustele alla. Siiski hinnati kõrgelt koolituse kahte viimast päeva, kus isegi kogunud spetsialistid õppisid palju uut ja väärtuslikku.

Üldiselt kasvas aga motivatsioon osalejate seas jooksvalt koolituskursuse käigus, peamiselt sisu ning koolituse interaktiivsuse tõttu. Osalejad toovad välja, et koolituspäevad olid intensiivsed, praktilised ning huvitavad. Hinnati kursuse loogilist ülesehitust ning piisavat põhjalikkust. Ka need, kellel algselt oli teadmisi võrdlemisi vähe, jõudsid sisuliselt kaasa mõelda ning teistele teadmiste osas järele. Info, mida koolitusel edastati, oli huvitav ning tõstis seeläbi ka motivatsiooni osaleda kogu koolituse vältel.

„...mulle väga meeldisid need erinevad rühmatööd, et oligi mingi teooria plokk ja siis nende inimestega, kes olid erinevatelt ametikohtadelt ja elualadelt kokku tulnud, oli nii huvitav koos ühes rühmas arutleda just nende probleemide üle...“

Koolitusel osaleja

Positiivset kogemust toetas omakorda koolitajate pädevus ja praktiliste näidete toomise oskus. Osalejad hindasid väga kõrgelt koolitajate tööd, kes löid võimalusi tekkinud teemadel arutleda, kaasasid aktiivselt kõiki osalema ning muutsid õppimisprotsessi lihtsaks. Väga hinnati ka koolituse praktika ning teooria tasakaalu, kus lisaks loengule oli väiksemas ringis võimalik jagada oma mõtteid ja seeläbi kinnistada teadmisi. Lisaks toodi positiivse tegurina välja ka koolituskohtade valikut.

Intervjuudes osalenud koolitajate hinnangul, mis tugines koolitustel osalenud inimeste täidetud eellugude materjalide ning enda tunnetuse põhjal, on EUPC koolitusel osalenute motivatsiooniga seotud tegurid võimalik jagada kaheks. Esimesed tegurid on seotud individuaalse erialase võimekuse tõstmisega ning enda teadmiste pagasi täiendamisega. Osalejad on tihtipeale motiveeritud õppima uusi kompetentse, et saada tööalaselt edukamaks. Teine pool motivatsioonist on kohtuda ning tutvuda sarnastel ametipositsioonidel olevate inimestega. Selle väärtus seisneb tervikliku võrgustiku loomises, mis täna on ennetustööga tegelevate spetsialistide seas tagasihoidlik. Uute inimestega kohtumine oli ka edasiviiv jõud osalejate motivatsiooni osas. Nii osalejad kui tellijad/korraldajad nägid koolituspäevade käigus, kuidas koolitusgrupist moodustus iga päevaga aina rohkem ühtne tervik. Omavaheline läbisaamine oli enamasti väga hea ning saadud kontaktid osalejate hinnangul – koolituse üks väärtuslikum osa.

„...motivatsioon, ka need, kellel enne ei olnud, nendel ta kasvab selle koolituse jooksul, sest tegelikult seal tekib selline mingi kamraadlus ja selline ühine mõtlemine...“

Koolitaja

Osalejate motivatsiooni taga peitus ka ootus ning lootus, et koolituse tulemusel hakatakse valdkonnas läbi viima suuri muutusi. Toodi esile, et koolitusele minnes taheti tulemusena näha kogu Eesti ennetusvaldkonna parandamist. Kuna osadel koolitustel osalesid ka ministeeriumite esindajad ning rühmad olid mitmekesised, tundus esialgu, et koolituse tulemusel hakatakse läbi viima väga suuri muutusi. Paraku suuremad valdkondlikud muutused ei saa toimuda ühe koolituse mõjul ja nii lühikese aja jooksul. Koolitajad tõid intervjuudes välja, et see võib olla üks demotiveeriv aspekt antud koolituse juures. Kui osaleja tuleb koolitusele väga ambitsioonikate ootustega ning üks hetk mõistab, et koolitus ei suuda nõ maailma muuta, võib motivatsioon langeda. Eriti ohtlikuks peeti seda, kui seda motivatsiooni langust võetakse kaasa ka hilisemasse töökeskkonda, siis võib see kasu asemel hoopis kahju tuua.

Kuigi üldiselt oli demotiveerivaid tegureid osalejate jaoks vähe, kerkis esile ühe võimaliku takistusena koolituse ajaline maht ja selle planeerimine oma igapäevatöösse. Kuigi osalejad mõistsid mahu vajadust ja selle seost Euroopas koostatud õppekava tingimustega, oli viis täispikka koolituspäeva oma töösse mahutada kohati keeruline. Lisaks sellele olid päevad väga väsitavad ning tihti jõudsid kaugelt tulnud inimesed koju alles keskööl. See tekitas mõne osaleja jaoks veidi tagasilööke motivatsioonis, kuid selle mõju ei olnud siiski väga märkimisväärne.

Mitmed osalejad tõid välja, et koolituse jooksul oli väga palju interaktiivseid tegevusi, mis olid küll olulised üksteise tundmaõppimiseks, kuid kohati oli neid liiga palju ja tundus, et koolitusega oleks võinud kiiremini edasi liikuda, mis tõttu avaldas see mingil määral mõju ka motivatsioonile neis osaleda.

Samuti on kujunenud probleemiks asjaolu, et koolituse sisu on suunatud süsteemsete muutuste läbiviimisele, mis ei kõneta praktikuid ning spetsialiste sellisel määral. Koolitajate hinnangul on osalejate motivatsioon kõrgem, kui nende töö või isikuomadused on seotud strateegilise mõtlemisega. Sellised inimesed näevad koolituse sisu avaramas kontekstis ning sobitavad saadud teadmisi laiemasse,

strateegilisemasse keskkonda. Nende laualt käib läbi tihti ennetustöö strateegia, planeerimine ja laiemate muutuste integreerimine. Samal ajal osalejad, kes puutuvad rohkem kokku nõ lõppsihtrühmaga ehk inimestega, kes tõenäoliselt juba vajavad abi või on ennetustöö sihtrühmad, tajuvad koolitusest vähem kasu ning nende motivatsioon on seetõttu mõnevõrra madalam. Koolitajate hinnangul peitub põhjus selles, et nende puhul jääb koolitusel pakutavatest teadmistest väheks ning neil on vajadus praktilisemate tööriistade ja tegevuste järele. Neil ei ole eelarvet, mida juhtida või kontrollida ning teha nõ valikuid ennetustöös. Koolitajate hinnangul tundub, et sellistel osalejatel ei ole võimalust ega võimu oma asutuses tööd muuta või ennetustööd suunata. Seega ennetajad, kes on praktilisemalt ennetustööga seotud, ei näe niivõrd tugevalt enda rolli ennetustöö kujundamises, sest nende ülesanne on pigem juhi poolt antud ülesannete täitmine.

„...mida lähemale sellele lõppsihtrühmale igapäevases juhtumite lahendamises, seda keerulisem on nendelt sisemist motivatsiooni leida ja tegeleda...“

Koolitaja

6.4. KOOLITUSRÜHMA ÜLESEHITUS

Intervjueeritute hinnangul sõltub koolituskursusest saadav kasu suuresti koolitusrühma ülesehitusest ning seetõttu on siin suur roll nii koolituskursuse tellijatel/korraldajatel kui Tervise Arengu Instituudil, kes antud koolitust osalejatele pakuvad ja kes saavad otseselt koolitusrühma koosseisu suunata.

ASUTUSEPÕHINE GRUPP

Asutusepõhise koolitusgrupi loogika soodustab organisatsioonis töötavate inimeste omavahelist suhtlemist ja koostööd ning soodustab strateegilist mõtlemist asutuse tasandil. Samuti annab see võimaluse analüüsida reaalses töös ettetulevaid juhtumeid ja töös kasutatavaid praktikaid ning koos koolitajatega läbi arutada võimalikke lahendusi. Küll aga võib vaid asutuse põhise lähenemise puhul jääda vajaka teiste valdkonnas tegutsevate osapoolte vaatenurgast, nt PPA põhise grupi puhul haridustöötajate vaatest vms.

„Meie koolitusel olid ka kõik PPA ametnikud, me ilmselt mõtleme hästi enda keskselt, alati on abiks, kui on ka teine osapool, kes vaatab oma vaatenurgast, et me siis kuskile keskpõrandale kokku saame. Me võime mõelda, kuidas ja miks nad ei tee, aga ilmselt on seal mingid põhjendused taga.“

Osaleja

SEGAGRUPP

Erinevalt vaid asutusepõhisest meeskonna koosseisust annab nõ segagrupp võimaluse kohtuda erinevate valdkondade esindajatega, kellega tavaolukorras kokku ei puututa ning kellega seetõttu ei teki kontakte. Segagrupi olulise lisandväärtusena toodigi välja võrgustiku laienemist, isegi kui otsesed tööülesanded koolituskursusel osalenuid enam kokku ei vii, on olemas kontaktid, kellega vajadusel erinevatel teemadel konsulteerida.

Uuringus osalenute hinnangul on segagruppide suurimaks väärtuseks praktilise kogemuse vahetamine, uute vaatenurkade nägemine ja probleemide mitmetahuline käsitlemine. Samuti võimaldab segagrupp mõista ennetustöö olulisust erinevate asutuste kontekstis, nt kes mis tasandil ennetusega tegeleb, ning ühtlustada teadmisi ennetusest.

„Ja neid grupitöid oli hästi kihvt teha just selliste täiesti teise valdkonna inimestega, see uus vaade annab alati nii palju juurde. Tekib nii palju ideid juurde, aa issand mul on sellised koostööpartnerid, kus minu maakonnas sellised on ja siis hakkad neid otsima. See kasutegur inimressuris on veel kõige suurem.“

Osaleja

„Mina, kes ma pean planeerima kogu strateegiat, mõtlema kõikide aspektide peale, siis ma saingi täpselt ütlemine kooliõe vaate, treeneri vaate. Et kuidas tema seda tajub, et seda kõike üheks tervikuks siduda. Mind pani mõtlema see, et kuidas ma saaks neid spetsialiste veel rohkem toetada. Või mõeldagi enda sidusrühmade peale, et kes siis on tõesti need strateegilised partnerid, kuidas neid toetada, millised on nende väljakutsed. Ma sain laiapõhjalisemalt pilti juurde.“

Tellija/Korraldaja

Ka koolitajate hinnangul toimub segagrupis erinevate lähenemiste ja praktikate tutvustamine loomulikumalt, sest osalejad jagavad oma kogemusi ise. Nii on läbi segagrupi võimalik edukamalt mõjutada osalejate hoiakuid, mis võisid kujuneda pikkade aastate jooksul. See on oluline, kuna hoiakute muutumine on sageli aeglane protsess ning nõuab inimeselt endalt suurt sisemist tööd.

„Mulle tundub, et see segagrupp on oluliselt väärtuslikum. Selles mõttes, et erinevate asutuste esindajad, erinevate tasandite inimesed koos, ükskõik, kas nad teevad siis midagi koos, aga neid hoiakuid see mõjutab paremini, sest et teised osalejad aitavad sellele kaasa.“

Koolitaja

Uuringus osalenud tellijate/korraldajate ning osalejate hinnangul on segagrupi puhul märkimisväärne roll koolitajatel, kes peavad tajuma segagrupi mitmekesise seltskonna vajadusi ja ootusi ning end vastavalt ette valmistama. Näiteks ei pruugi kõik osalejad end ennetaja rollis näha, mistõttu edastatav info võib nende jaoks kaugeks jääda või kuna segagrupi koosseisus ei ole inimesed, kes peaksid omavahel tulevikus koostööd tegema, siis võib esineda madalamat motivatsiooni gruppitöodes kaasa teha ja seeläbi koolitusest suuremat kasu saada. Probleemiks võib saada ka suurema kogemusega valdkonna inimeste domineerimine alles valdkonda sisenejate üle, mis võib pärssida mõlema poole õppimist.

„Aga kui on kaugema ringi inimesed, siis kuna nemad ise ka sageli ei näe ennast ennetaja rollis, siis see nõuab ka koolitajalt või teenusepakkujalt spetsiifilisemat ettevalmistust, et kus neid seoskohti tekitada. Mis omakorda viib sinna kui palju meil on hästi ettevalmistatud koolitajaid ja millise pädevuse ja kompetentsiga nemad on.“

Tellija/Korraldaja

PAIKKONNAPÕHINE GRUPP

Mitmed uuringus osalenud leidsid, et suurim praktiline väärtus osalejatele ja paikkondadele võiks tekkida just grupis, kus on koos ühe piirkonna erinevate asutuste esindajad, kes peaksid ka reaalses elus koostööd tegema. Selline grupi koosseis soodustaks asutuste vahelist koostööd ja annaks paremat aimu, millised on erinevate osapoolte lähtekohad.

„...mulle meeldiks need piirkondlikud koolitused väga, kus see olekski team building juba piirkonnale. /.../ see oleks väga hea algus sellele, et me näeme, kes me oleme, mis me saame lauda tuua ja koos me oleme tugevamad.“

Koolitaja

„...kui mul oleks olnud seal need praktikutest partnerid, kellega koos ma peaksin asju tegema, siis see oleks olnud väga väärtuslik, siis me oleksimegi saanud teha mingisuguseid sisulisi kokkuleppeid, kellega, mida, kuidas tegema hakata. Paneme päriselt mingi tööplani tegevused paika ja hakkame disainima, kuidas päriselt asju realiseerida.“

Osaleja

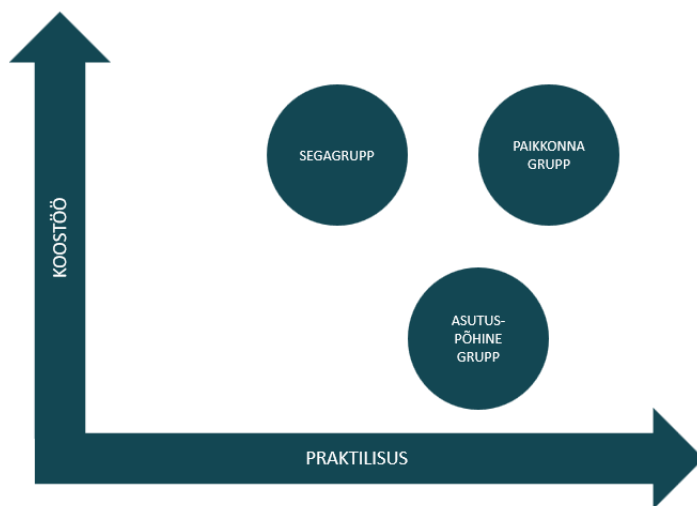
Paikkonna gruppide puhul on kõige olulisem aru saada, kes on õiged inimesed, keda kaasata, et kasu gruppitööst oleks maksimaalne. Sageli on paikkonna gruppides inimesed nõ määratud osalema, mille tõttu võib kannatada grupi üldine sünergia, kuivõrd kõik meeskonna liikmed ei pruugi olla piisavalt asjaga seotud ning seetõttu on vähem motiveeritud. Koolitajad ise tunnevad, et paikkonna gruppides on koolitajatel tugevam roll teiste praktikate tutvustamisel ning koolituse sisu mitmekesistamisel.

„väga hästi läbi mõtlema, et keda sa sinna võtad, kes on see tuumik, kellega sa seda tööd teed. Aga lihtsalt mingit inimest sinna nurka istuma- sa tead ette, et mitte midagi ei juhtu ja asjaomasel inimesel see viis päeva leida - jälle keeruline. Need õiged inimesed leida, see ongi kõige keerulisem asi. Viis päeva on palju, aga eks see on ka prioriteetide küsimus.“

Tellijä/Korraldaja

Läbiviidud intervjuude põhjal saab väita, et olenevalt grupi koosseisust on koolitusest saadav praktiline kasu ja mõju osapoolte vahelisele koostööle erinev (Joonis 1). Segagrupid ja paikkonna grupid soodustavad rohkem osapooltevahelise koostöö tekkimist ning paikkonna- ja asutusepõhised grupid toovad suuremat praktilist kasu koolituskursusel osalenutele. Seega hästi kokku pandud paikkonna grupist on saadav praktiline kasu kui mõju koostööle suurimad.

JOONIS 1 GRUPI KOOSSEISU MÕJU KOOSTÖÖLE JA KOOLITUSEST SAADAVALE KASULE

7. EUPC KOOLITUSKURSUSE TULEMUSED JA SEOTUD TEGURID

Järgnev peatükk kirjeldab lähemalt, kuidas muutus osalejate arvamus ennetusest võrreldes varasemaga, kuidas hinnati koolituskursuse kasu ja praktilist väärtust, mis osas saab koolituskursus osalejale potentsiaalset kahju tekitada. Kuidas võimendada koolituskursusest saadavat kasu ja kuidas peaks toimuma osaleja toetamine koolituskursuse järgselt. Mis on need tegurid, mis soodustavad või takistavad koolituskursusel omandatud teadmiste ja oskuste rakendamist igapäeva töös.

7.1. EUPC KOOLITUSE OODATAVAD VÄLJUNDID

Ennetuse käsiraamatu ³⁴ alusel on koolituse oodatavad väljundid mitmekesised ning annavad aramusliidritele, poliitikakujundajatele ja otsustajatele:

- ennetusteaduse alusteadmised;
- sekkumise valimise ja rakendamise töövahendid;
- uimastiennetuse põhimõtetest sidusrühmade teavitamise oskused;
- tõenduspõhise sekkumise rakendamise ja hindamise koordineerimise teadmised;
- pere-, kooli-, töökoha-, kogukonna-, keskkonna- ja meediapõhise ennetuse põhimõtete ülevaate.

Sama käsiraamat ütleb ka seda, et koolituse tulemusel oskab osaleja:

- arutleda sõltuvuse väljakujunemise ehk uimastiseotuse astmete ja ennetuse rolli üle;
- selgitada ennetuse põhimõtteid, sh
 - kes, mida, millal, kus ja kuidas sõltuvusainete tarvitamise ennetamiseks peaks tegema;
 - kuidas isiklikud ja keskkonnast tulenevad tegurid mõjutavad inimese haavatavust ja riskide võtmist;
 - kuidas võtta sekkumise valikul, ennetussõnumite edastamisel ja ennetusstrateegia kohandamisel arvesse inimese arengut;
 - kuidas rakendada käitumise mõjutamise teooriaid;
- mõista uurimistöö vajalikkust tõhusaks sekkumiseks;
- kirjeldada rahvusvaheliste uimastiennetusstandardite (UNODC ja WHO) ja Euroopa uimastiennetuse kvaliteedistandardite põhimõtteid;
- kirjeldada rakendustruuduse tähtsust sekkumise rakendamisel;
- kirjeldada tõenduspõhist sekkumist perekonnas, haridusasutuses, töökohas, kogukonnas, keskkonnas laiemalt ja meedias

Intervjuudest tulenevalt ilmneb, et nii koolituse tellijad/korraldajad, koolitajad kui Ennetuse käsiraamatu koostajad jagavad üsna sarnaseid ootusi ning nende eesmärgid toetavad üksteist. Paikkonnas korraldajad ja tellijad soovivad koolituste kaudu mõjutada oma piirkonna või organisatsiooni mõtteviisi ja arusaamu ennetustööst. Läbiviimise ootus seisneb eelkõige teadlikkuse kasvus teaduspõhisest ennetustööst ja ennetustöö põhiteadmiste omandamist.

³⁴ Streimann, K., Pertel, T., Vilms, T., Abel-Ollo, K. (2020). Ennetuse käsiraamat: sõltuvusainete tarvitamise ennetuse teaduslik käsitlus otsustajatele, aramusliidritele ja poliitikakujundajatele. Kohandatud Euroopa ennetusõppekava (EMCDDA) põhjal. Tallinn: Tervise Arengu Instituut.

Selle sisuks on sageli mõistete selgitamine ja ühtse terminoloogia kasutuselevõtt, et luua kindel arusaam ennetustöö alustest. Seejärel on oluline keskenduda sellele, millised tegevused on tõhusad ja millised võivad pigem kahju tekitada kui kasu tuua, kinnistades sellega osalejate arusaamu ennetustegevuste mõjust ja efektiivsusest.

Tulenevalt sellest, et täna on ennetustegevuse teadmised Eestis väga ebaühtlased ning ennetustöö killustunud, kannab koolitus teatud mõttes tasandamise funktsiooni. Koolituse abil tuuakse kokku valdkonnaga tugevalt seotud inimesed ning antakse edasi kõige värskemad teaduspõhised lähenemised. Soovitud muutus peitub selles, et koolitustel osalenutel on ühtne arusaam ennetusest ning ühine nägemus ennetustööst. Sellega koos käib ka eeldus, et koolitatud inimesed jagavad neid teadmisi oma töö kaudu laiemale ühiskonnani, sh teistele ennetustööga seotud spetsialistidele.

Koolituskursuse eesmärk laiemas kontekstis on seega tellijate/korraldajate vaates just alusteadmiste ning ühise põhja loomine, millele hiljem hakatakse tiimina üheskoos looma uusi kihte. Koolitustel saadud teadmised on alus edasiseks arenguks. Ühtse teadmise olemasolul soovivad asutused arendada edasi uusi tegevusi, luua süsteemseid muutuseid asutusesiseselt ennetusvaldkonnas.

Ka poliitikakujundajate vaade on tellijate/korraldajate vaatega sarnane ning lähtub analoogsetest põhimõtetest. Üks olulisemaid ootuseid koolitusele on poliitikakujundajate jaoks ennetustegevuse läbiviimise süsteemsuse tundmine ning seejuures tõendatud efektiivsusega ennetustegevuste läbiviimise oskus. Koolitusel on siin võtmeroll, et anda osalejatele esialgu ühelt poolt teadmised, mis üldse on teaduspõhine ennetustöö ning seejärel oskused kuidas neid teadmisi praktikas rakendada. Koolituse tulek peaks seejärel poliitikakujundajate hinnangul olema ühtne ning terviklik arusaam ennetusest erinevatel tasanditel, sh spetsialistidest juhtideni välja ning oma töö seostamine ning selle mõtestamine terviklikus ennetustöö süsteemis.

Nii koolitajate, poliitikakujundajate kui tellijate/korraldajate pikem eesmärk ning ettekujutus koolituskursuse mõjust valdkonnale lähtub koolitusel saadud teadmiste rakendamise kvaliteetsema ennetustegevuse elluviimiseks. Kõik osapooled mõistavad selle protsessi aeglast iseloomu, sest muutuste läbiviimine on ajamahukas ning paljudest osapooltest sõltuv tegevus. Tuuakse välja, et mida rohkem on vastavate teadmistega spetsialiste ning juhte erinevates Eesti asutustes, seda kiiremini ning lihtsamalt saab ennetustööd teha targemalt, süsteemsemalt ning kvaliteetsemalt. Sellega võiks kaasneda omakorda madalam riskikäitumine ühiskonnas ja ennetustöö väärtustamine.

7.2. EUPC KOOLITUSKURSUSE SISU JA OSALEJATE VARASEM ARUSAAM ENNETUSEST

Osalejad, kelle varasemad teadmised olid tagasihoidlikud või puudulikud, said koolituskursuselt arusaama ennetusest ja selle toimimisest suuremas süsteemis. Kuna teadmised olid algselt enamasti madalad, töid osalejad välja eelkõige ennetusalaste baasteadmiste tekkimise ning sellega seoses kasvanud kindlustunde. Koolituskursusel tutvustatud teaduspõhised lähenemised annavad julguse rakendada kohe algusest peale ennetustegevusi, millel on tõendatud tulemuslikkus. Osalejad, kes ei olnud varasemalt ennetustööga kokku puutunud ning kelle puhul vastav koolitusvajadus tekkis seoses uue töökohaga, leidsid, et koolitus aitas tõenäoliselt ära hoida ebatõhusate tegevuste rakendamist ja nõ töökohal jalgratta leiutamist.

Mitmed osalejad, kellel varasemad teadmised ennetusest olid juba enne koolitust üsna põhjalikud, said enamasti kinnitust, et juba läbiviidavate praktikate osas liigutakse õiges suunas. Mitmed osalejad rõhutasid, et koolitus kinnitas ja süvendas olemasolevaid teadmisi ning pööras erilist tähelepanu nende teaduspõhisele alusele. Rõhutati, et teadmised said parema struktuuri ning paigutusid suuremasse süsteemi. Lisaks toodi välja, et tänu koolitusele tekkisid materjalid, millele toetuda kui peaks tekkima vajadus oma ideid ja valitud suundi kaitsta. Samuti illustreeriti koolituskursusel käsitletud teooriaid eluliste näidetega, mis aitasid osalejatel paremini mõista nende rakendatavust reaalses elus. Positiivse aspektina toodi välja näiteks rahvusvaheliselt edukate praktikate jagamist.

„...kõik need põhimõtted olid tuttavad omaks võetud, need said sisustatud rohkem. Olin paadunud ennetaja ja mõtlesin, mida nad veel õpetada saavad, aga struktuur läks paremaks...“

Koolitusel osaleja/ tellija

Sageli juhtus, et koolitusel osalenute senised arusaamad ennetustööst muutusid olulisel määral ja seda sõltumata sellest, kas osaleja oli väga pika ennetusvaldkonna staažiga või väiksema staažiga. Enamasti ilmnes, et seni efektiivseks peetud tegevused ei ole tegelikult jätkusuutlikud ega tõhusad, on ajale jalgu jäänud või isegi ekslikud, nt hirmutamise, endiste narkomaanide ja politseinike loengud koolides või narkoera tutvustamine noortele. Osalejad rõhutasid, et kuna neid tegevusi on koolide poolt seni küsitud ja tellitud, ei olnud neil aimugi nende tegelikust ebaefektiivsusest või isegi kahjulikkusest. Uuem lähenemine, kus ennetust nähakse kui turvalise keskkonna kujundamist peres, koolis, tööl ja kogukonnas, vajab aga harjumist.

„Õpetajad paluvad, et politseinikud tuleksid lastele rääkima, aga ma nüüd tean, et seda ei tohi.“

Koolitusel osaleja

„Mina ise olin pikalt ka PPA süsteemis töötanud ja ennetusega tegelenud ka, madalamal tasandil aastaid ja siis ma mõtlesin, et oo ma olen teinud seda teist ja kolmandat, mis siin uut saab olla? Sai olla! Ma sellel koolitusel sain aru, et kõik need aastad PPA-riidades olin teinud õhinapõhist kõhutundepõhist tegevust, mis ei olnud jätkusuutlikkusega mitte mingis variandis seotud. Minu jaoks oli see täiesti silmi avav, et saab ka teistmoodi. Ma küll tahtsin teadmisi ja küll teadsin, et on võimalik teistmoodi, aga kuidas, seda ma ei teadnud. Seda ma sain. /.../ minu jaoks oli see positiivne ajuloputus ja silmi avav koolitus. See oli super koolitus!“

Koolitusel osaleja

Ka koolitajad ise on märganud, et mõnes grupis toimus koolituse käigus osalejate mõtteviisi radikaalne muutumine, mis ei ole inimese jaoks sageli kerge ja nõuab suurt eneseületamist. Tihti jõuti järeldusele, et paljud osalejad üle Eesti on teinud üksikuid, ebaefektiivseid, hajutatud tegevusi. Samas märkisid koolitajad, et on ka ennetajaid, kes hindavad selliseid üksiktegevusi jätkuvalt väga tõhusaks ning ei ole valmis neist niipea loobuma. Kuigi koolituse käigus püütakse neid arusaamu muuta, ei pruugi see alati õnnestuda ja osalejad võivadki jääda kindlaks vanadele veendumustele.

“Loobumine on hästi raske, isegi kui aru saadakse, et see tegevus ei ole nagu hea...”

Koolituse tellija/korraldaja

Uuringus osalenute sõnul võib koolituse järgselt ennetajate töös ja mõtlemises täheldada olulisi muutusi. Kuna ennetuse valdkonnast tekib terviklikum vaade ja parem arusaam, sh küsitakse vähem küsimusi, selle kohta, miks üht või teist tegevust peab läbi viima (juhid, spetsialistid, nt piirkonna politseinikud), siis on ka finantsotsused läbimõeldumad. Tänu koolitusele mõistetakse paremini eeltöö tegemise olulisust (sihtrühmade uurimine, osapoolte vajaduste mõistmine) ja seda, et protsessid ennetusvaldkonnas on ajamahukad ning tegevuste läbiviimiseks kui tulemuste nägemiseks on vaja anda aega nii endale kui koostööpartneritele. Tänu koolitusele osatakse paremini kasutada koolitusel tutvustatud nõu tööriistu ja teadvustada teatud teemade vajalikkust ja keerukust, nt meedia, kogukond, huvikaitse.

7.3. EUPC KOOLITUSKURSUSE KASU JA PRAKTILINE VÄÄRTUS

EUPC KOOLITUSKURSUSE KASU

Ennetuse käsiraamatu järgi on teadlikkuse kasv ennetusest ning ennetusvaldkonna baastadmiste omandamine ühed olulisemad eesmärgid, mida EUPC koolituse abiga tuleks saavutada. Antud vahehindamise käigus läbiviidud intervjuude põhjal võib öelda, et see eesmärk on suuresti saavutatud. Uuringus osalenud töid EUPC koolituse kasudena välja kõige sagedamini isiklike ennetusalaste teadmiste paranemist ning algteadmiste omandamist. Laiemalt nähti suure kasuna ennetuse valdkonnasisese ühise

arusaama ja keele tekkimist. Koolituskursus soodustas valdkonnas süsteemsemat mõtlemist ja oskust märgata ja luua seoseid, nt vanema rolli suurem teadvustamine jms. Üldjoontes hinnati läbitud EUPC koolituse kasu pigem suureks ja seda nii koolitajate, tellijate/korraldajate kui osalejate endi hinnangul.

Uuringus osalejad hindasid koolituskursuse kasulikuks, rõhutades selle süsteemsust, läbiviimise professionaalsust ning sisukust. Ühtede jaoks oli EUPC koolitus esimeseks võimaluseks tutvuda ennetuse põhiprintsiipidega ja saada alusteadmised valdkonnast, sh ennetusmeetmetest, tehnikatest ja teaduspõhistest lähenemistest, aga ka saada aru ennetustöö toimimisest, mahust ja valdkonna prioriteetidest. Teiste jaoks oli koolitus üle pika aja tugev valdkonnapõhine täiendõpe, mida ennetusvaldkonnas sageli ei ole. Kuna ennetusvaldkond on pidevas muutumises, vajavad ka pikalt valdkonnas tegutsenud spetsialistid ja juhid rohkem viimase aja teemadega kursis hoidmist, muidu on oht jääda nõ oma mulli sisse kinni.

Kuigi spetsiifilised kasutegurid erinesid iga osaleja puhul personaalselt, oli läbivateks väljatoodud kasuteguriteks enesekindluse tekkimine ennetustegevuste planeerimisel ja elluviimisel, uute teadmiste ja oskuste omandamine tõhusast ja süsteemsest ennetustööst, praktilised koolitusmaterjalid, sh mudelid ja teooriad jne, mille juurde saab vajadusel tagasi pöörduda, uued vaatenurgad teistelt valdkonna inimestelt ning koostööpartnerite parem mõistmine, nt miks ei ole veel teatud ennetustegevustega tegeletud vms. Oluline väärtus oli ka praktilistel gruppitöödel, mille käigus mõtestati ja kinnistati õpitut ning saadi uusi ideid, nt kuidas maakondlikke plaane või tegevuskavasid üles ehitada. Üldiselt aktiivõppe formaati kiideti, mis sunnib pidevalt kaasa mõtlema ja mille kasutegur on seda suurem, mida rohkem inimene ise sellesse panustab. Kindlasti oli koolituskursusest kasu ka koostöös kolleegidega, kuna enam ei pea tööd alustama ennetuse põhiprintsiipide selgitamisega, vaid saab kohe tööga pihta hakata.

„...mina annaks 5/5. ei jää kõhklema. See oli hästi tugeva sisuga, oli palju mida õppida ja samas kaeti põhjalikult...“

Koolitusel osaleja

Lisaks mainisid mitmed koolitusel osalenud, et said kaasa oskused oma seisukohti kaitsta tuginedes teaduspõhiste materjalidele, vajadusel leiab sobiva allika, millele viidata kiiresti üles. Tihti on osaleja ja/või tellija/korraldaja vastutusallas koordineerida ka erinevaid võrgustikke, kus tuleb teha ennetusalast teavitustööd, mida on teaduspõhisele materjalile toetudes julgem teha.

„...mõtled, kas on ikka vaja, kas see mõjutab tegelikult midagi ja kui koolitusel räägitakse, et see on teaduspõhine, siis sa tunned ennast kindlamalt ja oled julgem.“

Koolitusel osaleja

Suure kasuna toodi välja koolituse käigus loodud kontakte ja tekkinud võrgustikku. Osalejad hindasid kõrgelt võimalust arutleda tekkinud probleemide üle ning võimalike lahenduste osas. Lisaks praktilistele näidetele näevad osalejad, et võrgustiku moodustumisel on kasu ka tulevikus, kuna nüüd on võimalik pöörduda nii koolitajate kui valdkonnas tegutsevate spetsialistide poole, kelle puhul on kindlus, et arusaam ning mõtteviis ennetusest on enda omaga ühtiv. Mitmed osalejad märkisid, et neil on juba tänu koolituskursuselt saadud kontaktidele tekkinud ühiseid koostööprojekte teiste koolitusel osalenutega.

EUPC KOOLITUSKURSUSE POTENTSIAALNE KAHJU

Kuigi koolitusest saadi rohkem kasu kui kahju, siis koolitajate hinnangul, ei tule juba juurdunud mõttemallide muutmine osalejate jaoks lihtsalt ning selle tulemusel võib EUPC koolitus tekitada osalejates sisemist frustratsiooni, mis võib avalduda otseselt või kaudselt inimese töökohal. Kuna uue mõtteviisi omaks võtmine nõuab sageli ka muudatuste sisseviimist ja juhtimist töökohal (muutused personalis, tööprotsessides jne), võib kogu uus protsess tekitada sisemist vastupanu ja negatiivseid assotsiatsioone kogu ennetusvaldkonnaga seonduvalt.

Nende puhul, kes võtavad EUPC koolitusele tutvustatud mõttemalli kiiresti omaks, võivad ühel hetkel avastada, et on oma uute teadmistega oma asutuses üksi jäänud. Ennetustegevusi tajutakse oma kolleegidest erinevalt ning uusi teadmisi ja oskusi on keeruline samas organisatsioonis rakendada. Intervjuudes toodi näiteid, kus koolituse läbinud osalejad vahetasid töökohta, et leida sarnasema mõtteviisiga uus töökeskkond, kus oma ideid realiseerida.

Koolituskursuse tulemusel saab osalejatele selgeks kogu ennetusvaldkonna keerukus ja mitmetahulisus, mistõttu, osalejates võib tekkida meeleheide ja lootusetust, eriti kui süsteemi keerukus tundub ületamatu. Koolitajad on tunnetanud, et osad osalejad saavad mingis koolituse etapis aru, kuivõrd keeruline on muutuste läbiviimine, mis omakorda tekitab neis jõuetusetunnet.

Samuti toodi välja koolituskursuse aktiivõppe formaat, mis ei pruugi kõikidele sobida ja mis võib tekitada trotsi ja vastumeelsust nii teema kui valdkonna vastu.

EUPC KOOLITUSKURSUSE ASJAKOHASUS JA PRAKTILISUS

EUPC koolituskursust hinnati kõikide uuringus osalenud sihtrühmade poolt enamasti praktiliseks ja asjakohaseks, kuna koolituskursus arendab süsteemset mõtlemist ja suutlikkust otsuseid langetada. Küll aga sõltub koolituskursuse asjakohasuse ja praktilisuse tajumine suuresti osaleja taustast ja ootustest koolituse väljundite osas.

Enamasti hinnati koolituskursuse käigus koolitajate poolt jagatud materjale kõrgelt, eeskätt Ennetuse käsiraamatut, sh selle veebiversiooni, aga ka slaide, mille juurde on hea aeg-ajalt ise tagasi tulla või mida soovitada teistele, nt praktikantidele, uutele kolleegidele, õpetajatele jne.

Koolituskursuse käigus tutvustatakse osalejatele asjakohaseid mudeleid ja teooriaid, mida mitmed osalenud on ka aktiivselt oma tegevuste planeerimisel ja elluviimisel rakendanud, nt ennetusmudel, eesmärkide sõnastamise mudel, riski- ja kaitsetegurite nimekiri jne. Viimast on kasutatud isegi ühe maakonna strateegia väljatöötamise alusena.

Praktilise väärtusena toodi välja ka viis, kuidas koolitust läbi viidi. Inimesed, kes tegelevad ise koolituste läbiviimisega said ka ise praktilisi nippe, kuidas koolitada. Osalejate tagasiside koolitajatele oli enamasti väga kõrge. Osalejad töid esile koolitajate kõrget pädevust, praktilisust ning head ettevalmistust.

Koolitused olid interaktiivsed ning osalejatele anti võimalus lisaks teooriale ka saadud teadmisi töörühmade arutelude käigus praktiseerida. Kuigi kohati oli mõne osaleja jaoks erinevaid mängu veidi liiga palju ning mõne osaleja hinnangul venisid arutelud kohati liiga pikaks, oli üldine tagasiside intervjuudes positiivne.

Toodi ka välja, et EUPC koolitusest oli suur abi ennetusalaste teadmiste viimisel teistesse valdkondadesse, nt sotsiaalvaldkonda.

„Ma täna olen mitmete sotsiaalvaldkonna teenusosutajate kõrval arengu mentor ja selles koolituses oma tõendus põhiseid samme, sellest arusaamist, ma püüan edasi anda sotsiaalvaldkonna teenuse osutajatele.

Selles mõttes on see materjal väga hea ja asjakohane, et selgitada täna südamest head tööd teha tahtvatele inimestele, mis on tulemus, mis on mõju, mida tasub teha, mida ei tasu teha. Need on ühed materjalid, mida ma kasutan. Siis on see, et see viis ja laad, kuidas koolitati, oli samamoodi minu jaoks sisuliselt vaatluspraktika. Kuna ma olen täna ise koolitaja.”

Koolitusel osaleja

Kuigi üldiselt hinnati koolituskursust osalejate poolt väga asjakohaseks ja praktiliseks, siis mitmes osalejate ja tellijate/korraldajate intervjuus leiti, et koolitus oli siiski pigem madala praktilise väärtusega. Madalat praktilist väärtust oma tööle töid välja pigem need osalejad ja korraldajad, kelle ootused viiepäevasele koolituskursusele olid juba algselt pigem suuremad ja kes ka ise olid suurema valdkondliku kogemusega, sageli praktilise kogemusega.

Eeskätt tunti puudust praktilistest tegevustest, mida oleks võimalik kohe pärast koolitust rakendada hakata, nt konkreetne tegevuskava ja kokkulepped ühe paikkonna koostööpartneritele jms. Koolitajad tunnistasid, et kuigi osalejatele tutvustatakse, kuidas tuleks ennetuse tegevuskava koostada, ellu viia ja hinnata, siis kuna nende teadmiste ja oskuste õpetamine ei olnud antud koolituse eesmärgiks, siis tegelikult vajaksid osalejad veel selles osas tulevikus kindlasti tuge.

„Rääkisin ka koolitajaga, et võiks seda nõ toodet arendada, et ta ikkagi lõppeks millegagi ja mitte nii, et inimesed lähevad koju ja oli tore. Et ta lõppeks seal samas kohapeal, kas või väikese tegevuskava tegemisega, kas või väikeste kokkulepetega. Ja ma oleks saanud ka pärast edasi teha ja me natukene ka tegime. Aga siis juba igaüks elab oma elu, siis me ei ole enam ühes ruumis.”

Koolitusel osaleja/Korraldaja/Tellij

„...seda väga praktilist, et kohe lähen ja hakkan tegema ei olnud seal.“

Koolitusel osaleja

Koolitajad tõid ka välja, et koolituse käigus tutvustatakse erinevaid praktilisi tegevusi, teooriaid, mudeleid ning tööriistu, kuid nende tuvastamine ning praktiline rakendamine võib osalejate jaoks kohati liiga keeruliseks osutada. Koolituse eesmärk on selgitada ennetustöö põhimõtteid, õpetada ennetusele mõtlema ning õigeid otsuseid tegema. Koolitusel analüüsitud tabelite ning kontseptsioonide analüüsi tulemusel peaks osaleja olema valmis hindama erinevaid tegevusi ning valima lähtuvalt oma eesmärgist parima lähenemise.

„See, et me käime erinevad tabelid ja kontseptsioonid läbi, tegelikult see ongi tööriist, et otsustada, millist tegevust tasub teha ja millist mitte, aga me tihtipeale ei nimeta seda tööriistaks.“

Koolitajad

Koolitusel osalenud märkisid, et koolituselt jäi puudu selgetest järgmistest sammudest. Koolitusel käsitleti ennetustegevusi, mida tuleks vältida, kuid tegevusi, mida tasuks rakendada, ei toodud piisavalt välja, mistõttu nii mõnigi osaleja sattus seetõttu kimbatusse, kuna paljusid varem praktiseeritud tegevusi ei tohi enam ellu viia, kuid ei ole ka teada, millised on aktsepteeritud tegevused. Mitmed osalejaid, kelle jaoks oli koolitus vähem praktiline, soovisid jätkukoolitust või konsultatsiooni, selles osas, mis oleksid reaalsed tegevused probleemide lahendamiseks (sekkumised, tööriistad jne).

„...kaasaegne ennetus ütleb, et kõige parem ennetus on kui narkootikumidest noortega üldse ei räägita.

Aga me oleme nii lollis olukorras, kõik ümberringi teevad, on müüdid. Noored leiavad kogu informatsiooni, mida nad tahavad. Ei leia adekvaatset infot ja nad on müütide kütkes ja narkootikumide tarbimine nii noorte kui täiskasvanute hulgas on viimasel aastakümnel väga palju tõusnud ja me, ennetajad, vahime siin mokad tollakil ja me ei tohi midagi teha ja mind see nii kohutavalt ärritab.

/.../ Ütleme nii, et me oleme hädas tegelikult uimastipreventsioonis ja sellest ei piisa, et kõik on ilus kena ja lihtsalt tänu sellele, et me ei tohi asjade õigete nimedega rääkida, me ei tohi üldse põhimõtteliselt mitte midagi teha, siis need asjad lähevad järjest aina hullemaks. Et sellest ei piisa, mida meile siin raamatus õpetatakse.”

Korraldaja/tellij, osaleja

Intervjuude käigus leiti ka korduvalt seda, et koolituskursusest saadav kasu oleks olnud kindlasti suurem, kui koolitusgruppide koosseis oleks rohkem tulevast koostööd soodustav. Siin nähakse koolituste tellijate ja korraldajate suuremat rolli grupi koosseisu läbimõtlemlisel ja nõ õigete inimeste koolitusele kaasamisel.

EUPC KOOLITUSKURSUSEL ÕPITU RAKENDAMINE IGAPÄEVATÖÖS

Koolituse tulemusel on mitmed organisatsioonid ning asutused muutnud oma lähenemist ennetustegevuste planeerimisel ja läbiviimisel ning muutused igapäeva töös on juba märgatavad. Asutustes vaadatakse üle protsesse ja tegevusi, töö on muutunud strateegilisemaks, analüütilisemaks. Varasemate ühekordsete tegevuste asemel on püütud leida süsteemsemaid projekte ning programme, millel on pikaajalisem mõju. Üha rohkem planeeritakse ennetustegevusi teaduspõhistest printsiipidest lähtuvalt. Ka Tervise Arengu Instituudi esindaja tõi välja, et viimasel ajal on asutuste tegevuskavades näha rohkem hindamisi, kaardistusi, analüüsitegevusi jms.

„Mina ei teadnud sellest tol hetkel midagi. Minul sai selle põhjal SKA-s teenus ülesehitatud. Mis mind veel aitas oli see, et tegin TÜ-s ennetustöö ajaloo kohta lühiuurimuse. Mis kasu sellest on? Ma täna elangi sellega, see on minu A ja O. Mina lähtun nendest ennetustööpõhimõtetest ja teadmistest. /.../ Kasu oli suur, muidu ei oleks ju teenust nr 213 tollal koos TALga koos tehtud, mis oli kahe profiili liitmine /.../ mida me üritasime teha. Et mul oli väga praktiline abi ja siia maani on. Toetas ka TÜ muudatuste juhtimine ka, ma sidusin väga teadlikult, ega see ülikooli õppima minek oli ka teadlik valik, mul oli vaja selle ennetusteooriaga midagi teha ja aru saada, kuidas seda rakendada ja siis need kaks sai omavahel kokku seotud ja täna ma sellega elangi.“

Koolitusel osaleja

Intervjuudes tõid osalejad välja, et tänu koolitusele tekkis vajadus oma asutuse ennetustegevuste positsioneerimise järele ennetuse erinevatele tasanditel. Samuti andis koolitus hea ülevaate sellest, millistel tasanditel erinevad koostööpartnerid ennetust teevad.

Aina enam koolitusel osalenud inimestest tajuvad oma rolli ennetustegevuses ning oskavad ka oma tööd vastavalt planeerida ning kujundada. Koolitusel osalenute sõnul nähakse ennast rohkem ennetajatena ning selgitatakse ka koostööpartneritele nende rolli ennetusprotsessis.

„...igapäevane suhtlus spordiorganisatsioonidega, liidud ja ürituste korraldajad, pigem igapäevaselt on aidanud lahti selgitada neile et nende töö on laiem väärtusega“.

Koolitusel osaleja

Rakendatavate tegevuste ja projektide näidetena toodi välja järgmised: esmarikkujate puhul perevestluste läbi viimine, Politsei nädalaks kooli, Ohuteadliku kooliprojekt, SPIN programm. Kohalikel omavalitsustel soovitatakse rakendada projekte Puhas tulevik, vanemaealiste puhul SÜTIK, VEPA jms.

Kõige praktilisemad näited koolituselt saadud teadmiste ja oskuste rakendamiseks töökohal on seotud ebatõhusate tegevuste lõpetamisega, nt tegevused, mis baseeruvad hirmutamisel, narkoerade toomine koolidesse, endiste narkomaanide loengud jms. Üks läbivamaid näiteid oli piirkonna politsei koolilastele suunatud koolituste lõpetamine. Selle asemel on otsitud võimalusi koolitada hoopis koolide pedagooge ning viia koolitustel õpitud teadmisi nendeni.

Kuigi intervjuudes avaldasid mitmed osalejad pahameelt seoses harjumuseks saanud tegevuste ümbermõtestamise ning lõpetamisega, on enamik jõudnud vastavale arusaamale, et osad teadmised olidki valed ning aegunud. Raske on olnud aga selgitada oma kolleegidele ja koostööpartneritele, miks on üks tegevus, mida on aastate jooksul tehtud, korraga ebaefektiivne või lausa kahjulik.

Kuigi kohati leidub ikkagi ühekordsete tegevuste rakendamist, mille otsene kasu on koolitajate seisukohast küsitava väärtusega, püütakse selliseid tegevusi paigutada terviklikumasse raamistikku teiste ennetustegevuste juurde. Seda on toetanud koolitusel saadud hindamiste peatükk, mille käigus on pandud osalejaid mõtlema oma tegevuste tulemuslikkuse ja asjakohasuse üle. Hinnatakse, et kohati on ka üksikute meetmete rakendamine oluline, et ennetustegevusele rohkem avalikku tähelepanu saada, kuid see peab olema kooskõlas üldise, strateegilise plaaniga piirkonna ennetustöös.

„...iga tegevuse ees ma mõtlen, et miks ma seda tegevust teen ja kas ma selle tegevusega saavutan seda, mida ma alguses mõtlesin.“

Koolitusel osaleja

Mitmes intervjuus rõhutati ka riigi rolli ebatõhusate tegevuste rahastamise lõpetamise puhul ja leiti, et kui on vaja riigieelarves kärpeid teha, siis see võiks olla üheks kohaks.

Kuigi koolituselt saadud teadmistest on igapäeva töös sageli kasu, siis kuna viimase viie-kuue aastaga on valdkonnas väga palju muutunud, tõid osalejad välja, et vajaduse jätkukoolituse järele.

EUPC KOOLITUSKURSUSE ASJAKOHASUS JA PRAKTILISUS ERINEVATELE SIHTRÜHMAMADELE

Intervjuude käigus tõdeti, et ennetustöö valdkond on viimastel aastakümnetel läbinud märkimisväärseid arenguid ning muutunud teaduspõhisemaks. Sellest tulenevalt on asjakohane vastavaid muutusi ning uuemaid lähenemisi tuua rohkemate valdkonna inimesteni, mille jaoks antud EUPC koolituskursus sobib intervjueritavate hinnangul väga hästi.

Osalejate hinnangul on koolitus asjakohane kõikidele sihtrühmadele, kes ennetustööga kokku puutuvad, sest valdkonnas tegutsevate inimeste teadlikkus on üldiselt üsna madal. Eriti rõhutatakse vajadust viia teadmine kohalike omavalitsuste või koolijuhtide kaudu ka õppeasutustesse, kus täna on süsteemse ennetustöö osas teadlikkus väga madal. Samuti hinnatakse, et koolid ei taju täna enda rolli olulisust ennetussüsteemis.

Koolitajate hinnangul on koolitusest kõige suuremat kasu saanud eelkõige need, kes alles alustasid tööd ennetusvaldkonnas. Nende varasemad teadmised olid piiratud, mistõttu kogu koolitusmaterjal pakub neile uudsust, põnevust ja väljakutseid. Koolitajad tõid intervjuudes esile, et just väheste kogemuste ning väheste baasteadmistega osalejad väljendasid koolituse käigus enam üllatust ning nentisid, et koolitusel saadud teadmised on nende jaoks väga uued ning mõtlemapanevad.

Samas hindasid kõik intervjuudes osalenud sihtrühmad, et koolitusest võiksid kõige rohkem kasu saada juhid, kuna koolitus on suunatud strateegiliste muutuste ja otsuste läbiviimisele, siis on oluline nii eelarve koostamise kui jälgimise, aga ka meeskonna juhtimise kogemus. Sellest tulenevalt leiti, et on vaja koolitada strateegilise mõtlemisega inimesi, kes pärast koolitust saavad oma valdkonnas muutusi ellu viia. Siiski tõdeti, et juhtide kaasamine koolitusele on olnud keskmisest keerukam, mistõttu on see sihtrühm osalenud koolitustel vähem kui nii korraldajad/tellijad ja koolitajad oleks soovinud.

Keerulisem on olnud pakkuda praktilist väärtust praktikutele, mis tõttu tuleb selle sihtrühma puhul kaaluda, kas eraldi koolituskursuse versiooni või mõelda selgemalt läbi, milliseid teemasid tasub selle sihtrühmaga puudutada. Leiti, et koolituskursusest saavad rohkem praktilist väärtust sihtrühmad, kes on suutnud koolituse sisu siduda oma igapäevatööga.

7.4. KOOLITUSKURSUSEL OMANDATUD TEADMISTE JA OSKUSTE RAKENDAMIST MÕJUTAVAD TEGURID

Üks olulisemaid tegureid, mis mõjutab koolitusel saadud teadmiste ja oskuste rakendamist, on osaleja töökohta ning piirkonna inimeste teadlikkus ennetustööst. Sarnase mõtteviisiga inimestega koos töötamine soodustab teadmiste rakendamist, sest siis on muutuste elluviimine lihtsam, tulemuslikum ja efektiivsem. Vastupidiselt, kui ümbritsevate inimeste teadlikkus ennetusest on madal (vähesed teadmised või aegunud arusaamad) on äsja koolituse läbinud inimesel keeruline soovitud muudatustega alustada ja neid ellu viia. Intervjueritud koolitajad tõid samuti välja, et teistmoodi mõtlemaid inimesi on väga raske ümber veenda. Seega üheks soodustavaks teguriks omandatud teadmiste ja oskuste viimisel organisatsiooni oleks ühest asutusest mitme inimese samaaegne koolitamine. Samuti on oluline juhtide koolitamine, kes saavad oma osakonna tööd süsteemsemalt muuta.

Oluliseks teguriks ennetustegevuste elluviimisel on asutuse eelarvelised võimalused ja prioriteedid. Enamasti nõuavad süsteemsed ning pikaajalised muudatused rahaliste vahendite ülevaatamist ja ümberpaigutamist. Koolitusel osalenute üheks väljakutseks võib olla ka nõ ennetuse kui teema maha müümine otsusetegijatele, kellel võivad olla ennetusest täiesti puudulikud teadmised või iganenud arusaamad. Vastavaid teadmisi jagatakse ka koolitusel, kuid juhul kui osaleja asutusel ei ole ennetustöökäsi eraldi eelarvet või on see väga väike ning osalejal puudub võimalus selle osas kaasa rääkida, on väga raske soovitud muudatusi ellu viia.

Intervjueritavad tõid välja, et nii kohalikes omavalitsustes kui riigiasutustes on suurem rõhk pandud juba tekkinud probleemide lahendamisele ning ennetustöökäsi jääv ressurss on väga väike, mistõttu on isegi motiveeritud koolituskursuse osalejal raske uusi teadmisi ja oskusi igapäevatöös rakendada. Mitme osaleja

hinnangul on üheks põhjuseks kohalike omavalitsuste valimistsükkel, mille tõttu osad otsustajad on ametikohal vaid teatud aja. Ennetustegevuste mõju ning tulemuslikkus avaldub aga pikaajaliselt, see sõltub paljudest erinevatest teguritest ning selle mõõtmine ei ole lihtne ega selge. Sellest tulenevalt ei pruugi ühe valimistsükli ajal jõuda ennetustegevustega reaalsete tulemusteni, mistõttu omavalitsused ei ole motiveeritud ennetustegevuste suuremasse fookusesse seadmisest.

Uute oskuste ja teadmiste rakendamist soodustab koolituskursusel räägitu seostamine oma igapäevatööga ning võimalus koolitusejärgselt võimalikult kiiresti omandatud teadmisi praktikas rakendada. See nõuab vastavat ametipositsiooni ning tööülesandeid, mis haakuksid koolituskursuse teemadega. Intervjuueeritud spetsialistid, kelle töö on vaid kaudselt seotud ennetusvaldkonnaga, leidsid, et otseselt omandatud teadmisi ei ole saanud veel rakendada, kuid tänu teadlikkuse kasvule on jooksvates valikutes tehtud paremaid otsuseid, mis toetavad süsteemset ennetustööd.

Et koolituselt saadud uusi teadmisi oleks võimalik rakendada, on väga oluline, et ennetajale oleks ennetustegevusteks eraldatud aeg, et tegevusi planeerida ning hiljem rakendada. Intervjuudes toodi esile, et tihtipeale määratakse nii ennetustöö kui tekkinud probleemide eest vastutamine samade inimeste lauale. Kui inimene töötab ennetusvaldkonnas täiskoormusega, kus töö peamiseks sisuks on tagajärgede ravi või kriitilises seisus noorte aitamine, siis ennetustöö ei saa olla täiendavaks töökohustuseks. Koolitajate hinnangul seisavad praktikud sageli dilemma ees, kas aidata inimest või ennetada. Sel juhul langeb enamasti kaalukauss inimese aitamise kasuks. Sama argumenti toodi välja ka koolituskursusel osalemise puhul, kus suure töökoormusega inimesed peavad tegema valikuid, kas aidata abivajajaid või osaleda viiepäevasel koolitusel.

Oluliseks teguriks ennetustegevuste planeerimisel ja ellu viimisel on ka teadmiste jagamine nii organisatsiooni siseselt kui võrgustikes, samuti koostöö teiste osapooltega ning mõistmine, et kõiki tegevusi ei pea tegema üksi. Juba elluviidud ennetustegevuste analüüsimine, nt mõju-uuringud, järelhindamised annavad samuti hea ülevaate, kas ennetustegevustega liigutakse õiges suunas.

Samuti hindasid mõned osalejad, et ennetustööd saaks edukamalt ellu viia kui riiklikult oleks ennetustöö prioriteetsem. Üks koolitaja tõi välja, et kohalike omavalitsuste programmidesse ega Kohaliku omavalitsuse korralduse seadusse ei ole veel ennetustegevused piisavalt fookuses. Seniks kuni ennetustegevus ei ole avaliku sektori tegevustesse süsteemselt sisse kirjutatud, ei näe koolitaja ennetustegevuste väärtustamise tõusu. Osaliselt on see tingitud rahastusega seonduvast probleemist, sest kohalike omavalitsuste eelarve on piiratud ning ka olemasolevate kohustuste täideviimine ei ole lihtne, rääkimata uute initsiatiivide rakendamisest. Riiklikult oleks oluline leida süsteemne lähenemine ennetustegevusele ning paigutada see riigi juhtimise struktuuris olulisemale kohale. Vastav eesmärk on seatud ka Ennetuse Valges Raamatus (Siseministerium, 2021).

“Kõige rohkem ma ootan, et meil oleks teada riigi poolt planeeritud sekkumiskava, see peaks olema vähemalt aasta ette teada, et me saaks oma tegevusi, selle järgi planeerida või vaadata, mis on riigi see toetav kampaania, mis ta teeb. Et see oleks ette teada.”

Korraldaja/Tellijä

Samuti on ennetustegevuste elluviimisel üheks oluliseks teguriks see, kuidas ennetusest üldse riigis räägitakse või milline on meedia kajastus antud valdkonnas. Intervjuudes arutleti 2024. aasta Eesti eurolaulu sobivusest ja hiljutisest Märt Avandi intervjuust, kus ta tunnistas isiklikku uimastisõltuvuse probleemi.

7.5. EUPC KOOLITUSKURSUSE KASU VÕIMENDAMINE

MUUDATUSED KOOLITUSE KASU VÕIMENDAMISEKS

Mitmes intervjuus toodi välja, et hetkel kasutusel olev **koolituskursuse nimetus**, kus viidatakse uimastienetusele võib potentsiaalseid osalejaid eksitada ja näiliselt kitsa teema käsitluse tõttu eemale tõugata. Intervjuudes osalenud tellijad/korraldajad ning osalejad soovitasid kommunikatsioonis rohkem rõhutada ennetuse universaalset käsitlust ning tuua paremini välja koolituse sisu.

Kuna nõudlus koolituste järele on suurem kui koolituste pakkumine, siis koolitajate sõnul aitaks koolituskursuse kasu võimendada osalejatele osalemiseks **eelingimuste seadmine** (mis on need etapid, mida osaleja peaks enne koolitusele jõudmist läbima), kuna teemale valmisoleku ja vastuvõtlikkuse tõstmine juba koolituse ajal on liiga ressursimahukas.

Hetkel on Eestis kasutatava EUPC koolituskursuse formaadi sihtrühmaks eelkõige otsustajad, arvamuslimidrid ja poliitikakujundajad. Kuna ennetusvaldkonna koolitusi pakutakse Eestis vähe, siis on viimaste aastate jooksul antud koolituskursuse raames koolitatud ka spetsialiste ja valdkonnas tegutsevaid praktikuid, kes küll tänu koolitustele omandavad baastadmised ennetusest, kuid keda juhtidele suunatud teemaplokid sageli ei kõneta. Samas mainiti intervjuudest korduvalt, et vajalik oleks koolitada just juhte, kuid teadvustati, et viiepäevane koolitus juhtidele võib olla liiga pikk ja ei pruugi motiveerida osalema. Kuna vajadus EUPC koolituste järele on ennetusvaldkonnas selgelt olemas võiks kaaluda **erinevate koolituskursuste nõ versioone eraldi sihtrühmadele**. Otsustajatele lühem (nt kahepäevane nõ *crash course*) ja strateegiliselt läbimõeldum versioon, spetsialistidele käitumuslike sekkumiste ja nende tehnikatele keskenduv versioon ning ülikoolides baastadmisi andev koolituse versioon.

Mitmetes osalejate ja koolitajate intervjuudes toodi välja, et **koolituskursuse formaat** vajaks ülevaatamist ja uuendamist. Ennetusvaldkond on pidevas muutumises ja seetõttu on vaja silma peal hoida aktuaalsematel teemadel ning vajadusel erinevate teemade käsitlemist uuendada (meedia teemad ja sotsiaalmeediaga seonduv jms). Samuti on viimaste aastatega oluliselt arenenud koolitamise praktika ning disain, kus turule on tulnud erinevad interaktiivsed veebipõhised lahendused (nt MIRO tahvlid jms). Intervjuudes osalenud märkisid, et koolituskursusel jagatud materjalidest kasutatakse peamiselt Ennetuse käsiraamatut, sageli pigem selle veebiversiooni. Osadel on oma arvutisse salvestatud koolituskursuse slaidid, mille juurde aeg-ajalt tagasi pöördutakse, ent sagedamini ei teata, kus slaidid asuvad. Sellegipoolest leiti koolitajate intervjuus, et ka **slaidide puhul võiks süsteemsust paremini läbi mõelda**, et sisu oleks osalejatele veelgi lihtsamini arusaadavam.

„...et nad kohe saaks aru, et mis tükikestest me räägime ja me ju loome tervikut, et kogu aeg neid suhteid ja sidemeid luua sellega, et kus me praegu oleme.“

Koolitajad

Seetõttu pakuti intervjuudes välja, et koolituskursus võiks olla ka **e-kursuse formaadis**, kus saab hõlpsasti erinevaid moduleid järele vaadata. Ideaalis võikski koolituskursus olla **kombinatsioon e-õppest ja kontaktõppest**, mis võimaldaks oma tööaega paremini planeerida ja kulutada vähem aega koolituskursuse toimumiskohta liikumiseks.

„Küll aga mingite teiste koolituste materjale ma olen korduvalt uuesti sirvinud ja eriti kui see puudutab mingeid e-õppe asju, siis ma olen neid uuest vaadanud nt. et võib-olla siin annab ka mõelda, et kuidas seda koolitust formaadi mõttes uuendada selliselt, et ta oleks natukene paremini taaskasutatavam osalejate jaoks.“

Koolitusel osaleja

Uuringus osalenute, eelkõige koolitajate, hinnangul tuleks EUPC koolituskursusest saadava kasu võimendamiseks vaadata üle Tabelis 1 välja toodud teemad ja vajadusel neid kaasajastada. Olenevalt grupi koosseisust ja sihtrühmast, peaks koolitajatel olema paindlikkust otsustada, milliseid teemasid koolitusel põhjalikumalt käsitleda ja millised üldse välja jätta. Samamoodi peaks koolitajatele jääma paindlikkus ka grupitööde läbiviimisel. Koolitajad näevad, et osade grupitööde läbiviimisesse oleks vaja sisse viia muudatusi, kuid samas ei saa EUPC originaalprogrammist ka liiga kaugele minna.

TABEL 1 ÜLEVAATAMIST VAJAVAD KOOLITUSTEEMAD

TEEMAD	VAJADUS
Kooliga seotud teemad	Koolides on sageli aegunud arusaamad ennetusest, mistõttu jätkuvalt viiakse läbi ebatõhusaid või kahjulikke tegevusi.
Vaba aeg ja noorsootöö	Noorsootöötajad ei saa sageli aru, kuidas ennetuse teema on nende tööga seotud. Selgitada noorsootöötajatele, kuidas nende töö positsioneerub ennetuse üldisesse süsteemi.
Keskkonna kujundamine	Selgitada rohkem, kuidas täpsemalt toimub turvalise keskkonna kujundamine <i>"...seal on peamiselt programmidel fookus, aga kuidas me tegeleme keskkonna kujundamisega, sealt ei saanud piisavalt."</i> Osalejad
Meedia	Meedia teemade käsitlemine on ajale jalgu jäänud, kursus peaks kohanduma keskkonna vajadustega ja arvestama tänapäevaga, nt sotsiaalmeedia tulek.
Stigma ja narkopoliitika muutused	Selle teema osas ei ole ka koolitajate endi sõnul häid vastuseid ja seetõttu ei käsitleta seda ka nii palju. <i>Kuidas ajakirjanduses rääkida sellest, et see ei soodustaks noorte hulgas mingite ainete tarvitamist. Koolitajad</i>
Standardid ja ennetusprojektide ülesehitamine	Siin võiks olla toimivaid skeeme eesti keeles.
Käitumuslike sekkumiste ja nende tehnikate sisse toomine	Spetsialistidele suunatud koolituste puhul rääkida sellest, kuidas luua käitumuslike sekkumisi ning, millised võiksid olla vastavad tehnikad. Sest nii koolitajate kui osalejate hinnangul ei ole tulemuslikud ennetusprogrammid vastuseks kõikidele muredele.
Juhtide koolitusformaad vajab üle vaatamist	Juhtidele sobiks pigem lühem koolitus, nõ <i>crash course</i> . Tuleks strateegiliselt läbi mõelda ja teha paremaid valikud, selles osas, mida ja kuidas juhtidele rääkida ja kui palju neile rääkida, kuna juhtidele ei meeldi kui neid õpetatakse. Lähenedamine võiks olla pigem selles võtmes, et juhid saavad ise öelda, kuidas neile tundub, et asjad võiksid olla.
Ennetusprotsessi juhtimine kui muudatuste juhtimine	Normaliseerida protsessi kui iseennast. <i>Et see on protsess, et sellel on erinevad etapid ja et esimene vastus on EI ja me ei saa sellest heituda. Et võib olla puudutab jälle neid päris otsuse tegijaid, aga ma näen, et sellel võiks olla koht selles süsteemis sees. Koolitajad</i>
Anda ajaline raam	Ennetustulemuste nägemine võtab aega, nt 2-5 aastat. <i>Et sul on samamoodi vaja seda 5 aastat oodata ja kui 2 aastaga midagi ei juhtu, siis ei saa ka heituda. Koolitajad</i>
Projekti nõ <i>circle</i>	Pehmendada ja teha see realistlikumaks <i>osad asjad tõmbavad inimestele kohe juhtme kokku. Ei ole ju realistlik, et 1,5 aastat planeerid siin... Sellepärast, et kui nad juba enamusest neid ringi asju kasutaksid, siis me oleme ka juba väga palju võitnud. Koolitajad</i>
Maailmas toimivad ning hinnatud praktikad	<i>et kui ma midagi tegema hakkam, et kus seda infot otsida, /.../Siis see on ka juba väga suur asi, et ma ei hakka midagi ise leiutama, et kuskil on see varasalt juba olemas. Koolitajad</i>
Valdkonna nõ müümine ja enda selgeks tegemine	Vaja oleks pühendada rohkem aega liftikõnede tegemiseks ja harjutamiseks. <i>Et mis on need märksõnad, mis kikitavad kõrvu otsustajatel. Sellised praktilised oskused on väga kasulikud. Koolitajad</i>
Hindamine	Mis on see eesmärk, mida osaleja peaks sellest päevast kaasa võtma? <i>Me tegelikult teame, et nende enda võimekus tegevus hinnata on hästi madal, et mis see ootus siis on. Seal ei tulnud selget sõnumit, et mis nad selle hindamise peatükiga peale peaksid hakkama, et kas nad peaks ise hakkama kõike hindama või kus see nende roll selles hindamises siis on. Tellija/Korraldaja</i>

OSALEJATE TOETAMINE PÄRAST KOOLITUSKURSUST

Suurim tugi EUPC koolituskursuse osalejatele koolituskursuse järgselt oleks see kui üleriigiliselt oleks paigas ennetuse strateegia, sel juhul ei peaks iga maakond ise nuputama, kuidas ja millist lähenemist oma piirkonnas rakendada. Küll aga on juba praegu koolituse läbinutel võimalik nõu saamiseks pöörduda oma maakonna terviseedendaja poole ning osades maakondadeks korraldatakse sellel eesmärgil ka eraldi üks-ühele kohtumisi. Maakondade terviseedendajad, aga ka kõik teised soovijad saavad oma küsimustega pöörduda Tervise Arengu Instituudi poole, mida on ka üsna sageli kasutatud, kuid mida koolituste lõpus otseselt nõ välja ei reklaamita.

Kõikide sihtrühmade intervjuudes oldi aga üksmeel, et koolitusjärgne tugi on koolitusel osalenule ülimalt oluline. On see siis jätkukoolituse, praktika juhendamise, mentorluse või õpiringi nimetuse all. Mentorluse all mõeldi eelkõige organisatsioonile sisemise toe pakkumist ja tervikõppimist, kus viiakse läbi asutusepõhiseid tegevusi. Õpiringi käigus toimub osalejate vahel üksteiselt õppimine.

„...parimaid praktikaid võib-olla kokku võtta või kuidas need inimesed saaksid jagada, et kuule, mul töötas see asi hästi, eks ole.“

Tellij/korraldaja

Intervjuudes toodi korduvalt välja, et EUPC koolituse üheks suurimaks väärtuseks oli uute kontaktide loomine, seetõttu võiks koolituse läbinud juhtide ning spetsialistide nimekiri olla kõikidele koolitusel osalenutele kättesaadav. Kuigi enda koolitusrühma inimestega võib tihti tekkida tugevam side ning võrgustik, siis tunti huvi ka teistel aastatel osalenute kontaktide vastu. Osalejate hinnangul võiks sellest teadmisest välja areneda nii koostööprojekte kui laiemaid võrgustikke, sest koolituse läbimine loob eelduse, et inimesed jagavad samu väärtusi.

Ühes intervjuus mainiti, et koolituskursuse läbinuid võiks aidata ka Ennetuse teadusnõukogu tegevuse kohta rohkema info jagamine.

„...kus on ära loetletud Eestis, mis on arendusjärgus ennetustegevused, mille tõendatuse tase on määratletud ja mis on retsensentide hinnangud nendele.“

Tellij/korraldaja

8. EEL- JA JÄRELKÜSIMUSTIKE TULEMUSED

EUPC koolituskursustel osalenutelt on hinnanguid kogutud igal aastal eel- ja järelküsimustikuga. Küsimustiku eesmärk on paremini mõista, kuidas koolituskursusel osalemine mõjutab osalejate teadmisi ja hoiakuid. Eel- ja järelküsimustikus kogutakse osalejatelt enesekohaseid hinnanguid teadmiste ja oskustele koolituskursusel käsitletavate teemade lõikes (epidemioloogia, etioloogia, tõenduspõhine ennetus, seire ja hindamine, perepõhine ennetus, kooli- ja töökohapõhine ennetus, ennetus kogukonnas, keskkonna kujundamine, meediapõhine ennetus ja huvikaitse). Samuti kogutakse iga koolituse lõpus tagasisidet koolituse kohta (nt kuivõrd aktiivselt olid osalejad koolitusse kaasatud, kuivõrd selgelt ja arusaadavalt koolitust edastati jne).

Perioodil 2018-2023 osales koolituskursustel kokku 224 inimest (Tabel 2), kuid kõik osalejad ei ole alati küsimustikke täitnud. On ka aastaid (2021 ja 2022), kus eelküsimustikul on rohkem vastajaid kui oli koolitusel osalejaid, st osalejaks on loetud vaid koolituse lõpetanuid³⁵. Samuti on küsimustiku väited aja jooksul mõnevõrra muutunud lähtuvalt koolituse sihtrühmast ja rahastusskeemist. Seetõttu ei ole kõik aastad üheselt võrreldavad, kuna küsimuste sisu ning arv on aastate lõikes erinevad, sellegipoolest on üheksa küsimust, aastate jooksul samaks jäänud. Erinevatel aastatel on küsimustikega andmeid kogutud erinevatel skaaladel. Aastatel 2018, 2019 ja 2021 on kasutatud Likerti 5-palli skaalat ning aastatel 2020, 2022 ja 2023 on kasutatud Likerti 7-palli skaalat. Andmete analüüsimisel on võrreldud sama skaalaga aastaid ning vaadatud muutusi aastate lõikes eraldi. Skaalasid ei teisendatud samale kujule, et vältida tulemuste üle- või alahindamist.

TABEL 2. ANDMEKOOSSEIS AASTATE LÕIKES

AASTA	KOOLITUSTE ARV	KOOLITUSTEL OSALENUTE ARV	EELKÜSIMUSTIKULE VASTAJAID	JÄRELKÜSIMUSTIKULE VASTAJAID	KÜSIMUSTE ARV
2018	1	14	14	13	53
2019	1	17	17	13	53
2020	1	19	17	10	30
2021	1	15	21	12	33
2022	2	31	39	23	33
2023	7	128	101	58	33
Kokku	13	224			

Aastad 2018 ja 2019 on omavahel otseselt võrreldavad, kuna kõik küsimused ning kasutatud skaala olid samad. Aastal 2018 oli osalejate keskmine eelhinnang oma teadmistele vähesel määral kõrgem võrreldes aastaga 2019, vastavalt 3,05 ja 2,87 (Tabel 1). 5-palli skaalal vastab väärtusele 3 hinnang „olen kahevahel“ ning väärtusele 2 „pigem ei nõustu“. Samas oli 2019. aastal keskmine järelhinnang kõrgem, st osalejate hinnang oma teadmistele tõusis rohkem kui 2018. aastal. Kummalgi aastal ei jäänud ükski järelhinnang alla 3,0.

³⁵ Tunnistuse saavad osalejad, kes on koolitusel osalenud viiest päevast vähemalt neljal ehk koolitusest on läbitud vähemalt 80%.

TABEL 1. KESKMISED EEL- JA JÄRELHINNANGUD OMA TEADMISTELE AASTATE LÖIKES

AASTA	KESKMINE EELHINNANG	KESKMINE JÄRELHINNANG	KESKMINE VAHE	SKAALA
2018	3,05	4,29	1,24	5-palli
2019	2,87	4,34	1,47	5-palli
2020	4,40	5,61	1,21	7-palli
2021	2,72	4,25	1,54	5-palli
2022	2,90	4,33	1,44	7-palli
2023	2,87	4,11	1,24	7-palli

Nii 2018. kui ka 2019. aastal anti madalaimad eelhindangud EDPQS mudeli (Euroopa Ennetuse Kvaliteedistandardid) ja rahvusvaheliste uimastiennetuse standarditega seotud küsimustele³⁶. Nende küsimuste puhul olid eelhindangu ja järelhindangu vahed suurimad, kohati oli hinnang kahe hinnangupalli võrra kõrgem, mis tähendab, et nende teemade kohta omandati rohkem teadmisi. Seejuures on oluline märkida, et need järelhindangud olid sellegipoolest ühed madalamad, lihtsalt eelhindang oli palju madalam võrreldes teiste teemadega. Ülejäänud teemade puhul oli tõus keskmiselt 1 hinnangu pall. Kõige väiksem oli tõus teemade puhul, mille eelhindang oligi juba kõrgem (üle 4-palli)³⁷.

2020. aastal olid samuti suurimad vahed eel- ja järelhindangutel teemade puhul, kus koolitusele tuldi madalamate algsete teadmistega³⁸. Väikseimad vahed eel- ja järelhindangute vahel olid teemadel, kus eelhindang oli juba kõrge, kas 5-palli „pigem nõustun“ või 6-palli „nõustun“. Kahe küsimuse puhul ei saavutatud täielikult vähemalt hinnangut 5³⁹. Keskmise järelhindangu oli 5,6, mis tähendab, et keskmiselt jäi hinnang „pigem nõustun“ ja „nõustun“ vahele. Kui 2022. ja 2023. aastal hinnati eelküsimustikus oma teadmisi keskmisest kõrgemaks 3% teemade puhul, siis 2020. aastal oli see 80%. Ehk võrreldes teiste aastatega on 2020. aastal rohkemate teemade puhul eelhindangud keskmisest väärtusest kõrgemad, ehk üle 4,0. See võib tuleneda asjaolust, et kõik küsimused ei ole omavahel võrreldavad ning 2020. aastal koolitusel käsitletud teemad olid osalejatele olenevalt sihtrühmast tuttavamad.

Aastatel 2021-2023 on kasutatud samu küsimustikke eel- ning järelhindangute kogumiseks koolitustel osalenutelt. Kolmest aastast oli 2021. aastal eel- ning järelhindangute vahel suurim kasv, samas oli ka järelküsimustikule vastajaid kõige vähem ning kasutatud oli kitsamat ehk 5-palli skaalat. 2021. aastal olid madalaimate eelhindangutega sarnaselt eelmistele aastatele EDPQS mudeli ja etioloogilise mudeli küsimused, samuti oli nende teemade hinnangutes suurim kasv. Seevastu olid 2022. ja 2023. aastal madalaimate eelhindangutega ennetustegevusega seotud küsimused (eestkoste ennetus, töökohapõhine ennetus, perepõhine ennetus, ennetus meelelahutusasutustes). 2022. aastal olid järelhindangud madalaimad meelelahutusasutuste ennetusstrateegiate ning EDPQS mudelite küsimustel, 2023. aastal EDPQS mudelite küsimustel ja eestkoste ennetusstrateegiatel. Nii 2022. kui ka 2023. aastal jäid nende samade teemade järelhindangud alla keskmise, ehk 4,0 „olen kahevahel“, mis peegeldab teemade

³⁶ „Oskan enda töös kasutada erinevaid samme EDPQS mudelist“, „Mõistan EDPQS (Euroopa Ennetuse Kvaliteedistandardid) mudeli sisu“, „Olen tutvunud Rahvusvaheliste Uimastiennetuse Standarditega“, „Oskan selgitada etioloogilist mudelit ennetuses“

³⁷ „Oskan veenda poliitikakujundajaid ennetustegevuste olulisuses“, „Mõistan erinevates keskkondades läbiviidavate ennetustegevuste olulisust“, „Mõistan seire ja hindamise olulisust ennetusvaldkonnas“, „Mõistan koolipõhise ennetuse olulisust“

³⁸ „Olen tutvunud uimastiennetuse kvaliteedistandarditega (EDPQS)“, „Olen tutvunud rahvusvahelise tõenduspõhiste ennetusprogrammide registriga“, „Tunnen tõhusa meediapõhise ennetuse põhikomponente“

³⁹ „Olen tutvunud rahvusvahelise tõenduspõhiste ennetusprogrammide registriga“, „Tunnen peamisi epidemioloogilisi indikaatoreid“

keerukust. Vaadates eraldi ka PPA rühma tulemusi, oli madalaim eelhindang ning ka järelhindang väitel „Oskan veenda poliitikakujundajaid ennetuse olulisuses“. PPA rühma eelhindangud oli kõrgeimad väidatel „Tunnen erinevate ennetustasandite tulemuslikke sekkumisi“ ning „Oskan selgitada tõenduspõhise ennetuse olulisust“.

Erinevate aastate küsimustike analüüsi põhjal saab väita, et üldiselt toimus koolituste käigus positiivne areng kõigis käsitletud teemades. Läbi aastate tuli esile sarnane muster, kus eel- ja järelhindangute vahed olid suurimad teemade puhul, mille eelhindang ehk algtaase oli juba alguses madalam ning vahed olid väiksemaid kui eelhindang teemale oli juba keskmisest kõrgem. Samuti olid kõrgemad järelhindangud teemadel, mille eelhindang oli kõrgem. Madalaimaid eelhindanguid anti läbivalt ED PQS ja etioloogilise mudeli küsimustele. Teine valdkond, kus osalejad tundsid end teiste valdkondadega võrreldes vähem pädevana, oli nende võime propageerida ennetustööd erinevates keskkondades (meediapõhine, eestkostel). Kõrgeimad eel- ning järelhindangud olid teemadel, mis puudutasid andmete otsimist riskikäitumise levimuse kohta, epidemioloogia rolli ja ennetusteaduse sisu.

Koolituse järelküsimustikuga kogutakse ka osalejate tagasisidet ja mõtteid koolituse osas. Enda jaoks olulise mõttena toodi mitmel korral välja teadmine, et ennetus on teaduspõhine. Osalejad tunnistasid paindlikkuse ja kohanemisvõime vajalikkust ennetusmudelites, mõistes, et universaalselt ei kehti ühtne lähenemisviis, ning rõhutades rakenduskeskkonna ja sihtrühma hindamise tähtsust. Osalejad mõistavad, et on toimunud nihe ennetustöös strateegilisema lähenemise suunas, kus rõhuasetus on liikunud põhjalikule analüüsile, strateegilisele planeerimisele ja tõenduspõhiste praktikate esikohale seadmisele. Koolituse järel tekkis enim küsimusi selles osas, mis on osalejate endi roll ennetuses ja kuidas koolitustel omandatu ka päriselt toimima panna ja teadmisi maksimaalselt reaalses elus ära kasutada. Kõige enam lubati edasi uurida tõenduspõhise ennetustöö erinevaid meetodeid, registrit ja sellekohaseid uuringuid. Osalejate tagasiside koolitustele küsimustike põhjal on olnud positiivne, kiidetakse nii sisutihedust kui ka koolitajate pädevust. Samuti hinnatakse kõrgelt toetava ja positiivse õhkkonna loomist, võimalust aktiivselt aruteludes osaleda ning teooria seostamist praktiliste näidetega.

9. VAHEHINDAMISE METOODIKA

KVALITATIIVSED ANDMED

Vahehindamise kvalitatiivne meetodika algas dokumendianalüüsiga, mille raames kaardistati EUPC teemalised varasemad aruanded ning tööfailid. Lisaks koosnes analüüs ka riiklike strateegiate, arenguplaanide ning tegevuskavade, sh Eesti Narkopoliitika analüüsiga. Dokumendianalüüsi eesmärk oli anda uurimismeeskonnale ülevaade ning põhjalikud taustateadmised Eesti ennetuspoliitikast, et mõista koolituse vajadust ning seostada seda laiemas kontekstiga. Dokumendianalüüs viidi läbi perioodil 4. – 15. märts.

Vahehindamise kvalitatiivse osa põhimeetodiks olid intervjuud, mis viidi läbi perioodil 16. märts – 8. aprill. Kvalitatiivsete intervjuude eesmärgiks oli saada koolitusprogrammi rakendamise ja elluviimisega seotud osapooltelt ja osalejatelt tagasisidet koolituse asjakohasuse, tulemuslikkuse ja mõju kohta. Esialgu viidi läbi kaks sissejuhatavat intervjuud Siseministeriumi ning Tervise Arengu Instituudi esindajatega, et kaardistada poliitikakujundajate tasandi nägemust ennetustööst ja selle olulisusest. Intervjuude eesmärk oli uurida ning kaardistada nende ootused EUPC koolituskursusele, nägemus soovitud muutustest ja pikast visioonist ennetuspoliitikas.

Sissejuhatavate intervjuude järel alustati intervjuusid kolme sihtrühmaga. Koolituskursuse tellijate/korraldajate sihtrühma moodustasid osapooled, kes on vastavat koolitust tellinud (nt PPA, SKA jt) ning need, kes on koolitust erinevates piirkondades korraldanud (nt KOVi ametnikud, TAI esindajad). Koolituskursuse tellijate/korraldajatega viidi läbi kokku 4 personaalset intervjuud ning üks paarisintervjuu. Koolituskursuse koolitajate sihtrühma moodustasid EUPC koolituskursuse koolitajad, kes on omandanud vastavad teadmised ja õiguse koolitusi läbi viia. Koolitajatega viidi läbi kaks fookusgruppiintervjuud, kus osales kokku 9 osalejat ning üks personaalintervjuu. Koolituskursusel osalenute sihtrühma moodustasid 2018 - 2023 a EUPC koolituskursustel osalenud inimesed ning 2024 a I poolaastal koolitustel osalejad. Kohati olid ka tellijad/korraldajad ise osalejate rollis, millest tulenevalt viidi mõne osalejaga läbi mitu intervjuud. Kursusel osalejatega viidi läbi seitse fookusgruppiintervjuud, kus osales kokku 30 osalejat. Järgnevas tabelis on välja toodud intervjuueeritud inimeste jaotus sihtrühmade lõikes.

TABEL 2. INTERVJUODES OSALEJATE ARV SIHTRÜHMADE LÕIKES

SIHTRÜHM	OSALEJATE ARV
Poliitikakujundajad	2
Koolitustel osalenud	30
Korraldajad/ tellijad	6
Koolitajad	10
Kokku	48

Intervjuude läbiviimiseks valmistati igale sihtrühmale ette intervjuude valimid ja kavad. Intervjuude fookusgruppide koosseis moodustati osalemisaasta põhiselt. Samal aastal osalenud inimestele edastati ankeet, mis palus valida intervjuuks sobilikud kuupäevad. Aastapõhine lähenemine oli töö autorite hinnangul kõige asjakohasem, sest võimaldas samas grupis olnud inimestel meenutada ühiseid kogemusi, olles samal ajal valdkonniti piisavalt mitmekesine.

Nii personaal- kui fookusgruppide kutse edastas isiklike andmete töötlemise põhimõttest lähtuvalt Tervise Arengu Instituut ise oma kontaktibaasile ning andmebaasi ei jagatud töö autoritele. Kõikidele huvilistele, kellele valitud aeg ei sobinud, saadeti hiljem uus võimalus osaleda ning moodustati nende jaoks eraldi nõ

segagrupp. Intervjuud salvestati intervjuueritavate nõusolekul ning kõikidest intervjuudest tehti kokkuvõte. Intervjuud analüüsiti sisuanalüüsi meetodil, lähtudes lähteülesande hindamisküsimustest.

EEL-JA JÄRELKÜSIMUSTIKU ANDMED

EUPC koolituskursuste eel- ning järelküsimustike analüüs hõlmas aastaid 2018-2023. Nende küsimustike eesmärk oli hinnata osalejate hinnangut oma teadmiste ja oskuste erinevates kursustel käsitletud teemavaldkondades. Andmete analüüsil on arvestatud, et erinevate aastate lõikes on erinenud nii küsimuste sisu kui ka arv. Lisaks arvestati, et hindamiseks kasutatud skaalad varieerusid aastate lõikes, erinevatel aastatel kasutati Likerti 5- ja 7-palliseid skaalasisid. Tulemuste moonutamise vältimiseks tehti võrdlusi ainult aastate lõikes, kus oli kasutatud sama skaalat. Analüüs hõlmas iga aasta keskmiste eel- ja järelhinnangute hinnete võrdlemist teemade lõikes, tuues välja muutused osalejate arusaamas oma teadmistest ja oskustest. Lisaks pöörati tähelepanu eri teemavaldkondade suundumuste tuvastamisele ning eel- ja järelhinnangute vaheliste erinevuste uurimisele. Lõpuks võeti arvesse ka osalejate kvalitatiivset tagasisidet, mis andis väärtuslikku teavet koolitustel osalejate tagasiside kohta koolitustele vahetult pärast koolituse toimumist.

10. LISAD

10.1. VESTLUSKAVA OSALEJATELE

EESMÄRK	SISSEJUHATUS	AEG
<i>Uuringu eesmärk</i> <i>Korraldusliku aspektid</i> <i>Tutvustusring</i>	Tervisearengu Instituut koostöös Civitta Eestiga on läbi viimas uuringut, mille eesmärgiks on mõista Euroopa ennetusõppekava (EUPC) koolituste tajutud kasu, praktilisust ja asjakohasust. Antud intervjuu eesmärgiks on mõista, kuidas EUPC koolituskursuse läbinud hindavad koolituse kasulikkust ning mõju oma tööle. Projekti raames võtame ühendust inimestega, kes läbisid EUPC koolituskursuse perioodil 2018-2024. Kokku planeerime läbi viia ca 16 intervjuud koolituskursusel osalenutega, koolituse tellijate/korraldajate kui koolitajatega. Intervjuu kestus on umbes 1-1,5 h. Salvestamine on vajalik analüüsi teostamiseks, pärast projekti lõppu salvestus kustutatakse. Saame tuttavaks: <i>Nimi, organisatsioon, amet/ peamine vastutusala jms</i>	5 min
	I EUPC KOOLITUSKURSUSE SIHTRÜHM JA SEOS TULEMUSLIKKUSEGA	50-60 MIN
<i>Kursusel osalemine üldiselt</i>	Miks Teie otsustasite sellel koolituskursusel osaleda? Mida lootsite tänu sellele omandada? Proovige meenutada, kuidas Te sattusite EUPC koolituskursusele? Kuivõrd see koolitus Teid professionaalses mõttes kõnetas? Kuivõrd Te tundsite, et see koolitus on just Teile sobilik ja vajalik? Kellele võiks see koolitus eelkõige suunatud olla? Kes võiks sellest kõige rohkem kasu saada? Keda võiks tulevikus veel kaasata? Mis Te arvate, miks EUPC koolitust tellitakse või paikkondades korraldatakse? Miks on see koolituskursus oluline, mis on selle väärtus? Mida selle koolitusega tahetakse ennetuse valdkonnas saavutada? Mis võiks olla selle koolituse mõju valdkonnale pikemas perspektiivis? <i>Intervjueerija, pane tähele, kes räägib - spetsialist, ametnik, juht, otsustaja</i> Kuivõrd motiveeriv oli Teie jaoks antud kursusel osalemine? Miks, jah? Mis motiveeris? Miks, ei? Mis ei motiveerinud?	

Koolitus-
kursuse kasu

5. Kuidas koolituskursusel käsitatud sisu haakus teie varasema arusaamaga ennetusest?

- a. Kas oli mingeid teemasid, millest olite varem sootuks teisiti mõelnud?
- b. Millised need olid ja mil moel?

6. Kuivõrd Teie arusaam ennetusest muutus pärast koolituskursuse läbimist?

- a. Kuidas see muutus?

7. Kuivõrd kasulik oli EUPC koolituskursusel osalemine Teie jaoks?

- a. Palun hinnake, kuivõrd kasulik oli EUPC koolituskursusel osalemise Teie jaoks isiklikult. *Hindamisel kasutage palun 5-palli skaalat, kus 5 on väga kasulik ja 1- ei olnud üldse kasulik?*
- b. Miks Te just nii hindasite?
- c. KUI KÕRGE HINNANG: Mis osutus eriti kasulikuks? Tooge palun näiteid. Milline oli kasu Teile isiklikult, Teie tööle, Teie organisatsioonile?
- d. KUI MADALAM HINNANG: Miks Te arvate, et koolitusest ei olnud kasu? Teile isiklikult, organisatsioonile?

Edasi räägime sellest, kuidas olete koolituskursusel omandatud teadmisi rakendanud oma igapäeva töös.

Koolituskursusel
omandatud
teadmiste
rakendamine
igapäevatoos

8. Kuivõrd hästi oli võimalik koolituskursusel omandatud uusi teadmisi ja oskusi rakendada praktikas? (asjakohasus ja praktilisus)

9. Kuidas hindate koolituse ülesehitust ja elluviimist, nt õppemeetodid, õppematerjalid, koolitajad?

- a. arusaadavus
- b. asjakohasus
- c. põhjalikkus
- d. mis jäi puudu?

10. Mida koolituskursusel õpitust olete kasutanud oma igapäevatoos, nt tööriistad, mudelid, ennetustegevused?

- a. Mida kasutate? Kuidas?
- b. Mida mitte? Mis põhjusel?

11. Kas olete mõnest ennetustegevusest pärast koolituskursusel osalemist loobunud? Millistest ennetustegevustest täpsemalt?

- a. Mis täpsemalt?
- b. Mis põhjusel?

12. Millised tegurid (isiklikud ja keskkondlikud) toetavad või takistavad saadud teadmiste kasutamist igapäevatoos?

- a. Mis täpsemalt?
- b. Kuidas, palun kirjeldage.

13. Kas on midagi, millest tunnete jätkuvalt puudust?

- a. Mida oleks võinud koolituskursusel rohkem puudutada?
- b. Mida peaks tulevikus koolituskursusel rohkem puudutama?

14. Millise ülesehitusega oli koolitusgrupp, kus Te osalesite?

	a. Millise taustaprofiiliga olid osalejad? b. Kas selline ülesehitus pigem soosis või takistas õpitu seostamist oma igapäevatööga? Miks nii? a. Milline oli mõju omavahelisele koostööle? 15. Kust ootaksite tuge EUPC koolituskursusel õpitu rakendamisel? a. Kes saaks teid aidata? b. Kuidas peaks toe andmine välja nägema?	
	IV LÕPETAMINE	5 min
	16. Kas midagi jäi intervjuu käigus ütlemata, mida oleks antud teemas veel oluline üle rõhutada? <i>Tänud intervjuus osalemise eest!</i>	

10.2. VESTLUSKAVA TELLIJATELE JA KOOLITUSKURSUSE KORRALDAJATELE

EESMÄRK	SISSEJUHATUS	AEG
		5 min
<i>Uuringu eesmärk</i>	Tervisearengu Instituut koostöös Civitta Eestiga on läbi viimas uuringut, mille eesmärgiks on mõista Euroopa ennetusõppekava (EUPC) koolituskursuse tajutud kasu, praktilisust ja asjakohasust.	
<i>Korralduslike aspektid</i>	Projekti raames võtame ühendust inimestega, kes tellisid/korraldasid EUPC koolituskursuse perioodil 2018-2024. Kokku planeerime läbi viia ca 16 intervjuud koolituskursusel osalenutega, koolituse tellijate/korraldajate kui koolitajatega.	
<i>Tutvustusring</i>	Intervjuu kestus on umbes 1-1,5 h. Salvestamine on vajalik analüüsi teostamiseks, pärast projekti lõppu salvestus kustutatakse. Saame tutvavaks: Nimi, organisatsioon, amet/ peamine vastutusala jms	
	I EUPC KOOLITUSKURSUSE SIHTRÜHM JA SEOS TULEMUSLIKKUSEGA	60-80 MIN
<i>Ajendid Koolituskursuse tellimisel/ korraldamisel</i>	1. Alustuseks, miks Te tellisite/korraldasite EUPC koolituse oma asutuses või paikkonnas? a. Miks on see koolituskursus Teie hinnangul oluline? b. Mida soovisite selle koolituskursuse tellimise/korraldamisega ennetuse valdkonnas saavutada? c. Mis võiks olla selle koolituse mõju valdkonnale pikemas perspektiivis? 2. Millisele sihtrühmale oli koolitus mõeldud? a. Keda kutsusite koolituskursusele osalema? Kes lõpuks osalesid?	

	b. Kuivõrd lihtne või keerukas oli leida osalejaid EUPC koolituskursusele osalema? c. Kuivõrd motiveeritud olid koolituskursusel osalejad koolituskursusel osalema? <i>Kas siin on võimalik eristada: spetsialist, ametnik, juht, otsustaja vms?</i> d. Millised sihtrühmad on tundunud eriti motiveeritud osalema? e. Kas oli sihtrühmi, kes jäid silma madalama motiveeritusega, miks nii võib olla? f. Milliseid sihtrühmi võiks tulevikus veel kaasata?	
<i>Koolitus- kursuse kasu</i>	3. Kuivõrd kasulik oli EUPC koolituskursuse tellimine/korraldamine Teie asutusele/paikkonnale üldiselt? a. Palun hinnake, kuivõrd kasulik oli EUPC koolituskursuse tellimine/korraldamine teie asutusele/paikkonna liikmetele? <i>Hindamisel kasutage palun 5-palli skaalat, kus 5 on väga kasulik ja 1- ei olnud üldse kasulik?</i> b. Miks hindasite just nii? c. KUI KÕRGE HINNANG: Mis osutus eriti kasulikuks? Tooge palun näiteid. d. Milline oli otsene/kaudne kasu Teie organisatsioonile/paikkonnale? e. Kuidas saaks kasu veelgi võimendada, et tulevikus oleks koolitus veelgi tulemuslikum? f. KUI MADALAM HINNANG: Miks Te arvate, et koolitusest ei olnud kasu teie organisatsioonile/paikkonnale? Mida muuta teha, et koolitus oleks tulevikus tulemuslikum? g. Kes said, Teie hinnangul, koolitusest kõige rohkem kasu, kes vähem? <i>Kas siin on võimalik eristada: spetsialist, ametnik, juht, otsustaja vms?</i> h. Kuivõrd koolituskursuse osalejad ise jäid rahule koolituskursusel osalemisega? <i>Kas siin on võimalik eristada: spetsialist, ametnik, juht, otsustaja vms?</i> <i>Edasi räägime sellest, kuidas koolituskursusel omandatud teadmisi rakendatakse igapäeva töös.</i> 4. Teie hinnangu, mis on asutuse/paikkonna igapäevatöös muutunud tänu korraldatud koolituskursusele? 5. Kuivõrd uusi omandatud teadmisi ja oskusi rakendatakse ka praktikas? a. <i>Juhul kui oskab rääkida nii detailset:</i> Mida koolituskursusel õpitust on kasutatud igapäevatöös, nt tööriistad, mudelid, ennetustegevused? b. Mida kasutatakse? Kuidas? c. Mida mitte? Mis põhjusel	
<i>Koolituskursu sel omandatud</i>		

teadmiste rakendamine igapäevatoos	6. Kas asutuses/paikkonnas on mõnest ennetustegevusest pärast koolituskursusel osalemist loobunud? Millistest ennetustegevustest täpsemalt? a. Mis põhjusel? 7. Millised tegurid (isikutest tingitud ja keskkondlikud) toetavad või takistavad saadud teadmiste kasutamist igapäevatoos? a. Mis täpsemalt? b. Kuidas, palun kirjeldage. 8. Kas on midagi, millest tunnete jätkuvalt puudust? a. Mida oleks võinud koolituskursusel rohkem puudutada? b. Mida peaks tulevikus koolituskursusel rohkem puudutama? 9. Kuidas aitas õpitu hilisemale kasutamisele kaasa see, et koolitusel osalesid koos sama asutuse/piirkonna osalejad või oli tegu nn segarühmaga? a. Milline oli mõju omavahelisele koostööle? 10. Kust ootaksite tuge EUPC koolituskursusel õpitu rakendamisel? a. Kes saaks teid aidata? b. Kuidas peaks toe andmine välja nägema?	
	IV LÕPETAMINE	5 min
	11. Kas midagi jäi intervjuu käigus ütlemata, mida oleks antud teemas veel oluline üle rõhutada? <i>Tänud intervjuus osalemise eest!</i>	

10.3. VESTLUSKAVA KOOLITAJATELE

EESMÄRK	SISSEJUHATUS	AEG 5 min
<i>Uuringu eesmärk</i> <i>Korralduslikud aspektid</i> <i>Tutvustusring</i>	Tervisearengu Instituut koostöös Civitta Eestiga on läbi viimas uuringut, mille eesmärgiks on mõista EUPC koolituskursuse tajutud kasu, praktilisust ja asjakohasust. Projekti raames võtame ühendust inimestega, kes viisid läbi EUPC koolituskursust perioodil 2018-2024. Lisaks viime läbi intervjuud koolituskursusel osalenutega ja koolituskursuse tellijate/korraldajatega. Kokku planeerime läbi viia ca 20 intervjuud. Intervjuu kestus on umbes 1-1,5 h. Salvestamine on vajalik analüüsi teostamiseks, pärast projekti lõppu salvestus kustutatakse. Saame tutvavaks: <i>Nimi, organisatsioon, amet/ peamine vastutusala jms</i>	

	I EUPC KOOLITUSKURSUSE SIHTRÜHM JA SEOS TULEMUSLIKKUSEGA	60-80 MIN
Koolitus- kursuse olulisus	1. Alustuseks, mis Te arvate, miks erinevad asutused ja paikkonnad korraldavad/tellivad EUPC koolituskursust? a. Miks on see koolituskursus oluline? Mis on selle peamine väärtus? b. Mida soovitakse koolituskursuse läbimise/ tellimise/ korraldamisega ennetuse valdkonnas saavutada? c. Mis võiks olla selle koolituse mõju valdkonnale pikemas perspektiivis? 2. Kes on Teie hinnangul koolituskursuse peamiseks sihtrühmaks? a. Milliseid sihtrühmi võiks tulevikus veel kaasata? 3. Mõeldes koolitusel osalenud inimestega toimunud aruteludele – mis on olnud osalenute peamised põhjused või ajendid koolituskursusel osalemiseks? a. Kuidas enamasti koolitusele jõutakse? b. Millised tüüpilised osalejate profiilid Teie jaoks välja joonistuvad? 4. Kuidas Teile tundub kuivõrd motiveeritud on koolituskursusel osalejad koolituskursusel osalema? Kas siin on võimalik eristada: spetsialist, ametnik, juht, otsustaja vms? a. Miks just nii? b. Millised sihtrühmad on silma jäänud madalama motiveeritusega? c. Kuivõrd on aastatega osalejate motivatsioon koolituskursusel osaleda muutunud? Mis suunas? 5. Kuidas Te hindate, kuivõrd kasulik on EUPC koolituskursus osalejatele? a. Hindamisel kasutage palun 5-palli skaalat, kus 5 on väga kasulik ja 1- ei olnud üldse kasulik? b. Miks Te just nii hindasite? c. KUI KÕRGE HINNANG: Mis on Teie hinnangul eriti kasulik? Tooge palun näiteid. d. Kes saavad koolitusest kõige suuremat kasu? Kes vähem? Millised sihtrühmad tajuvad teie hinnangul EUPC koolituskursusel osalemisest enam ja millised vähem kasu? <i>Kas siin on võimalik eristada: spetsialist, ametnik, juht, otsustaja vms</i> e. KUI MADALAM HINNANG: Miks Te arvate, et koolitusest ei ole olnud kasu?	

	6. Kas on mingisuguseid aspekte, mille osas antud koolituskursus võib teha kahju? a. Mis võiks olla võimalik kahju? Miks just nii? 7. Mida tuleks teha, et tulevikus oleks koolituskursus tulemuslikum ja osalejatele kasulikum? a. Milliseid erinevusi olete märganud koolitustel seoses koolitusrühma ülesehitusega? Näiteks - kas ühest organisatsioonist pärit grupis osalemine tundub teadmiste seostamist igapäevatööga paremini soodustavat kui segagrupid? 8. Kas arutelude käigus osalejatega olete tajunud, et mõned sihtgrupid tajuvad osalemisest suuremat kasu kui teised? Millised sihtrühmad? Kas siin on võimalik eristada: spetsialist, ametnik, juht, otsustaja vms?	
	<i>Räägime nüüd koolituskursuse praktilisest väärtusest</i> 9. Kuidas koolituse sisu tundub haakuvat osalejate varasema arusaamaga ennetusest? a. Kas on mingisuguseid teemasid, mille puhul on silma torganud, et sageli mõeldakse enne koolitust teisiti? 10. Kuivõrd koolitusel osalenute arusaam ennetusest muutus pärast koolituskursuse läbimist? a. Kuidas see muutus? b. Kas aastate lõikes on olnud erinevusi? 11. Kuivõrd hästi on koolituskursusel omandatud uusi teadmisi ja oskusi võimalik praktikas rakendada? (asjakohasus ja praktilisus) a. Mida on lihtsam rakendada? b. Mida on keerulisem rakendada? 12. Kuidas hindate koolituse ülesehitust ja elluviimist, nt õppemeetodid, õppematerjalid, koolitajad? a. arusaadavus b. asjakohasus c. põhjalikkus d. mis jäi puudu? 13. Millised tegurid (isikutest tingitud ja keskkondlikud) toetavad või takistavad koolituskursusel osalenutel uute teadmiste rakendamist igapäevatoos? a. Mis täpsemalt? b. Kuidas, palun kirjeldage. 14. Mida peaks tulevikus koolituskursusel rohkem puudutama? 15. Kuidas saaks pakkuda koolituskursusel osalenutele tuge EUPC koolituskursusel õpitu rakendamisel?	

	a. Kes saaks toetada? b. Kuidas peaks toe andmine välja nägema?	
	IV LÕPETAMINE	5 min
	16. Kas midagi jäi intervjuu käigus ütlemata, mida oleks antud teemas veel oluline üle rõhutada? <i>Tänud intervjuus osalemise eest!</i>	